

Die uw jeugd vernieuwt
als die van een arend ..

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DE SCHRIFT EN HAAR UITLEG

Het zal ieder die het boek van Kuitert *leest*¹ opvallen, dat hij van weinig teksten *vermeldt* waar ze in de bijbel te vinden zijn. Hij gebruikt wel teksten, *naar* ik schat zo'n honderd, die hij dan min of meer volledig citeert. Het is jammer voor de minder bijbelvaste lezer, dat hij de teksten niet zo gemakkelijk kan terugvinden, om de geciteerde plaatsen te kunnen 'toetsen'. Maar goed, zo'n ramp is dat ook weer niet, want met behulp van een bijbelconcordantie komt iedereen er wel uit.

Weg ermee

Van meer belang is de reden waarom Kuitert zo te werk ging. Het irriteert hem altijd als hij de ijver ziet waarmee vooral protestantse auteurs, zodra het even kan, een bijbelplaats vermelden. Dar vindt hij vaak alleen maar een soort vlagvertoon. Er wordt op de klank af aangehaald. En vooral: 'Het geheel wekt de suggestie dat de teksten die je aanhaalt een funderend vermogen hebben, te worden bewijspplaatsen gemaakt' (288). Blijkbaar hebben teksten dur: geen funderend vermogen.

Kuiterts toom ontploft zich ten volle als hij de klassiek-gereformeerde inspiratieleer onder het mes neemt. Feite-

lijk leidt zij niet tot het verstaan van de bijbel, maar tot een *selectie* uit de bijbel, 'een excerpt van teksten waar-
mee men vertrouwd is of raad weet'. Het vonnis dat Kuitert velt, laat aan duidelijkheid niets te wensen over: 'Weg ermee, dat is het enige dat ik zeggen kun... Het zijn, vooral voor Orthodox-Protestantse christenen, harde maatregelen die ik voorstel, maar ik zie niet in hoe we het 7e kunnen besparen. Het kan echt niet anders, laat ik het zo duidelijk mogelijk zeggen. Wie werkelijk respect heeft voor de bijbel houdt ermee op haar het procrustes-bed' van deze bijbelbeschouwing te leggen' (292v.).

Hoe vindt Kuitert dan dat de Schrift wél gelezen moet worden? Naar zijn zeggen wil hij een bijbelbeschouwing aanhangen, 'die de bijbel niet aan banden legt, maar haar vrij laat'. Dat is een prachtig streven waarin ik voor hem niet wil onderdoen. Maar helaas legt Kuitert de bijbel meteen wél aan banden. Want wat houdt de vrije bijbelbeschouwing voor Kuitert in? Aanvaarding van het volgende: 'De bijbel bevat wat Israël over God dacht en wat de evangelisten en apostelen – als toevoeging daaraan – over Jezus dachten. Niets meer, niets minder' (293).

Niets meer niets minder! Maar de gereformeerden ziden en zeggen zeker meer dan Kuitert hier zegt. Zij zeggen namelijk dat Israël niet alleen *over* God sprak, en de evangelisten plus apostelen niet alleen *over* Jezus spraken, maar dat God en de Zoon van God ook nop rot en *via* profeten, evangelisten en apostelen hebben gespro-

HOOFDARTIKEL

De Schrift en haar uitleg

J. Douma

GEKNIPT VOOR VANDAAG

Hartelijk bidden

UIT DE SCHRIFT

Gelukkig

J.J. Schreuder

KERKELIJK LEVEN

Homofielen in de gemeente

R. ter Beek

UIT DE KERKEN

UIT DE HISTORIE

Hoe worden gereformeerden werkelijk één? III

H. Veldman

KUNST

Oud-oosterse beeldtaal en Psalm 121 I

J.M. de Jong

OP MAAT

De jeugdband verzet enige boek ~

H. Folkers

PERSBERICHT

PERSCHOUW

W.G. de Vries

ken. We hebben dus in de bijbel niet alleen met verhalen over God, of over Jezus, maar ook met verhalen van God en van Jezus, de Zoon van God te maken. Ik citeer nog eens Hebr. 1,1: 'Nadat God eertijds vele malen en op vele wijzen tot de vaders gesproken had in de profeten, heeft Hij nu in het laatst der dagen tot ons gesproken door de Zoon'. Of zoals Paulus zegt: 'Wat geen oog heeft gezien en geen oor heeft gehoord, en wat in heen mensenhart is opgekomen', dat heeft God bereid voor hen die Hem liefhebben (1 Cor. 2,9).

Nu neemt iemand als Kuitert de vrijheid om te geloven dat we in de Schrift niet met openbaring van God en van Jezus Christus, de eeuwige Zoon van God, te maken hebben. Hij neemt de vrijheid om te zeggen dat alles wat met godsdienst te maken heeft, uit het hart van de mens is opgeborreld. Hij is van mening dat we in de bijbel alleen maar een gebrekkige neerslag vinden van menselijke ervaring. Dat kan een gereformeerd theoloog tegenwoordig allemaal zeggen. Maar hij moet er dan niet bij zeggen dat hij de bijbel op deze manier vrij laat. Hij kent zich namelijk de vrijheid toe de bijbel zo te lezen als de bijbel zelf niet gelezen wil worden.

En daarom van tweeën een: iemand respecteert dit zelfgetuigenis van de Schrift, of hij verklaart dat dit zelfgetuigenis hem gestolen kan worden. Maar hij moet niet beweren dat Kuiper, Bavinck en anderen met hun gereformeerde inspiratie-leer de bijbel aan banden gelegd hebben, terwijl hij ons een vrije bijbel teruggeeft. Alle fouten van de gereformeerde inspiratie-leer, en vooral van haar toepassingen ten spijt – de aanhangers van die leer komen op voor het zelfgetuigenis van de Schrift, terwijl Kuitert daarmee afgerekend heeft.

Wat Kuitert de vrije bijbel noemt, is een bijbel die ten prooi mag vallen aan elke exegese, als het maar geen inspiratie-exegese is. Vrije exegese vindt Kuitert heel be-

langrijk, zelfs zo dat hij schrijft: 'Het punt is niet dat iemand van bijbelse teksten niet mag maken wat hij wil. Uitleg is vrij, vrije uitleg is onontbeerlijk, willen we een 'vrije bijbel' overhouden' (296).

Een vreemde vrijheid lijkt me dat, even vreemd als wanneer iemand tegen mij zou zeggen dat ik vrij ben, juist vanwege het feit dat iedereen mij mag behandelen zoals hij wil. Onzin natuurlijk.

Respect voor de traditie

Het vervolg van Kuiterts betoog laat zien dat hij het zo erg als ik het zojuist voorstelde, niet meent. Ieder mag van hem toch ook weer *niet* van bijbelse teksten maken wat hij wil. Want wie met bijbelteksten omgaat, moet minstens aanvaarden dat die teksten zelf de 'noodzakelijke voorwaarde voor het bestaan van interpretatie' zijn. Wat iemand dus van een bijbeltekst zegt, moet wel op zo'n tekst sláán. Iemand heeft de tekst niet verstaan, zegt Kuitert, als zijn verklaring ervan geen *aanknopingspunt* heeft in de tekst zelf (295v.).

Dat lijkt mij ook, al is de voorwaarde voor goede exegese hier wel erg zuinig geformuleerd. Maar laten we genoeg nemen met de eis van een aanknopingspunt en meer niet. Krijgen we dan de bijbel, zo treurig gemanipuleerd door de inspiratie-theologen, via Kuitert ook werkelijk terug?

Ik wil eerst nog even opmerken, dat Kuitert er toch wel grote waarde aan hecht om in de lijn van de traditie te gaan. De ondertitel van het boek zegt dat hij een 'herziening' aanbiedt. In de inleiding zegt hij: 'Ik bied de traditie nog eens aan, daarop komt het boek neer' (13). Daarmee zegt hij tegelijk dat ook het beroep op de bijbel voor hem van betekenis is. Spreekt hij over traditie, dan is daarin voor hem de bijbel meegegeven. De bijbel is de oudste christelijke traditie (54v.). Kuitert vergelijkt bijbel en traditie als bron en stroom. Het is allemaal met de bijbel begonnen, maar het is daarbij niet gebleven. De bron verbreedde zich tot een stroom.

Dat Kuitert aan de traditie (en daarbij ook aan de bijbel) grote waarde wil toekennen, blijkt b.v. uit het feit, dat hij iets kan afwijzen omdat heel de traditie op het spel staat. Als men de verzoening door Jezus zou willen ontkennen, beroept hij zich op de eenstemmigheid van de traditie: 'De christelijke traditie staat en valt met de verzoening' (156). Hij wil de traditie niet laten ontwrichten (68). Als hij afwijst wat Barth over de verhouding van schepping en verlossing gezegd heeft, moet hem van het hart dat Barths opvatting een 'omkering van de christelijke traditie' (115) is. Worden er nieuwe onbesuisde interpretaties van het christelijk geloof gegeven, geen nood, zegt Kuitert, ze moeten het toch afleggen tegen de traditie, die er niet door verandert (28).

Wat voor de traditie in het algemeen geldt, geldt voor de Schrift in het bijzonder. Kuitert laat merken dat het hem niet onwelgevallig is wanneer hij zich voor zijn betoog op de Schrift kan beroepen. Zo kunnen we b.v. lezen dat iets door 'niemand minder dan' de apostel Paulus gezegd

KERNREDACTIE:

DR. W.G. DE VRIES (eindred.), DRS. G.J. VAN MIDDELKOOP, PROF. DR. M. TE VELDE.

OVERIGE REDACTIELEDEN:

DRS. R. TER BEEK, DRS. B. LUITEN, DRS. C.J. DE RIJTER, DRS. H. VELD-MAN, PROF. DR. K. VELING.

MEDEWERKERS:

DRS. J.A. BOERSEMA, J.M. DE JONG, A.JOH. KISJES, DRS. J. MESSELINK, DRS. J. SMELIK.

Alle stukken bestemd voor de Redactie aan:

De Reformatie, Postbus 24, 8260 AA te Kampen.

ADMINISTRATIE/ADVERTENTIES:

Uitgeverij Oosterbaan & Le Cointre B.V., Postrekening 406040 t.n.v., De Reformatie, Goes, Postbus 25, 4460 AA Goes. Tel. (01100) 15591.

ABONNEMENT:

f 84,75 per jaar; f 45,25 per halfjaar; studenten f 69,25 per jaar (binnenland). Buitenland: f 143,50 per jaar (zeepost).

Een abonnement kan per maand ingaan, maar slechts beëindigd worden uiterlijk twee maanden voor het verstrijken van de betalingstermijn.

Losse nummers f 1,85 (excl. porto).

ADVERTENTIES:

Prijs: f 0,45 per mm. Contracttarief op aanvraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.

ISSN 0165-5191

wordt (247).

Her feit dat Kuitert voortdurend over *de* traditie spreekt, onderstreept dat hij daarin, naast alle verscheidenheid, een grote eenheid ziet. Ook ik geloof dat die eenheid er is. Neem de Twaalf Artikelen. Zij reizen donr de hele kerkgeschiedenis mee. Men zou kunnen zeggen dat zij *de* christelijke traditie in het kort samenvatten.

De selecterende hermeneutiek

Maar doet Kuitert, gelet op al deze goede woorden over traditie en bijbel, aan heide nu ook metterdaad recht? Legt hij de bijbel zo uit, dat de teksten inderdaad een aanknopingspunt voor zijn uitleg geven? Het spijt me dat ik het moet zeggen, maar het lijkt er niet op. Op kardinale punten geeft hij immers de traditie prijs, zoals ik in mijn eerste artikel reeds heb duidelijk gemaakt. Hij schaaft niet aan de traditie ('herziening'), hij breekt ermee op tal van punten.

Maai wat doet Kuitert daai met de teksten die in de traditie aangehaald zijn voor de zondeval, de erfzonde, de Drieenheid, de vleeswording van de Zoon van God, de maagdelijk geboorte, de lichamelijke opstanding van Jezus, de hemelvaart en de wederkomst? Met die teksten laat hij zich óf helcmanl niet in. óf hij verklaart ze voor legendarisch, speculatief, miraculeus of apocalyptisch. Het onderling verschil tussen deze kwalificaties is kleiner daai hun overeenkomst. Ze duiden allemaal op zaken uit de bijbel (en de latere traditie) die wij vandaag volgens Kuitert niet nicer kunnen geloven.

Kuitert selecteert in de traditie. Maar wie selecteert, moet wel zeggen aan de hand van welk principe hij dat doet. Hij kan toch iiit het een aanvaarden en het ander verwerpen, zonder zich rekenschap te geven van de vraag op grond waarvan zo'n selectie legitiem is. We mogen Kuitert naar zijn hermeneutiek vragen, zoals dar in de theologie heet. Waarom zegt Kuitert b.v. wel dat de christelijke traditie staat en valt met de verzoening, en waarom zegt hij niet dat de christelijke traditie staat en valt met de lichamelijke opstanding van Jezus Christus? Die opstanding rit alle vier evangelisten heel hoog, getuige hun verhalen over het lege graf. Met de opstanding staat en valt voor Paulus de hele predikiii (1 Cor. 15,14). En de christelijke traditie heeft het de bijbel altijd nagezegd: Op de derde dag is Hij opgestaan overeenkomstig de Schriften (Geloofsbelijdenis van Nicca).

Maar Kuitert zegt dat niet meer na, en daarom slaat en valt naar zijn overtuiging het christelijk geloof niet met de lichamelijke opstanding van Jezus Christus.

Wie naar Kuiterts hermeneutiek vraagt, heeft her antwoord reeds gekregen, toen ik hierboven van hem citeerde: De bijbel bevat wat Israël over God dacht en wat de evangelisten en apostelen over Jezus dachten. Dat antwoord klopt op het uitgangspunt van heel Kuiterts be- toog: Alles wal wij over boven zeggen, komt van bene- den. Het gaat over boven, maar het komt nier van boven. Er kamt geen God, er komen geen engelen, ook niet de Zoon van God van boven. En es gaat ook geen Zoon van

God naar boven, nadat eerit een graf voor Hem is open- gegaan. Een lijk staat immers niet wecr op.

Tussen veel kretologie in de krant pro of contra Kuitert las ik de volgende m.i. doeltreffende opmerking: Ver- woordt Kuitert de essentie van het christelijk geloof op eigentijdse wijze, óf vortnt de eigentijdse wijze van den- ken de essentie van zijn geloof? (J.G. Reitsma in *Ti-nuit* van 9 mei j.l.). Welnu, de eigentijdse wijze van denken belet Kuitert een reeks vaii geloofsuitspraken te aanvaar- den, die vroeger het algeinecn en ongetwijfeld christelijk geloof kenmerkten en die ook nu nog van harte dooi zeer velen aanvaard worden. De eigentijdse wijze van denken bepaalt de hermeneutiek vaii Kuitert, en wat daarmee niet in overeenstemming ic, wordt weggeselecteerd.

Wie nog een typisch voorbeeld van selectie wil, herinnere zich wat ik al eerder aangchaald heb over Jezus aan het kruis. Volgens Kuitert zou Jezus aan het kruis niet ge- dacht hebben dat Hij met zijn offer de zondaars ging red- den; want zoiets heeft niet Jezus, maar pas Paulus ge- dacht. Jezus' kruis krijgt pas het karakter van verzoening doordat zijn volgelingen Hem in dat referentiekader plaatsten. Het kruis was dus nog geen kruis vaii verzoen- ing, het *werd* dat door Paulus en anderen.

Hoe 7ag Jezus zich dan zelf aan het kruis? Hij heeft toch zeven kruiswoorden uitgesproken? Kunnen we daaruit niet het een en ander opmaken? Van deze kruiswoorden vermeldt Kuitert er één: 'Mijn God, mijn God, waarom hebt Gij mij verlaten?' (147). Dat past geheel in Kuiterts opvatting over Jezus die als godsdienstig leider zijn leven beëindigde, nadat hij een kreet van God-verlatenheid ge- slaakt had. Maar volgens de evangeliën heeft Jezus tiok uitgeroepen: 'Heden zult gij (moordenaar) met Mij in het paradijs zijn'. En aan het eind zei Hij: 'Het is volbracht'. Deze woorden, die kostbaar zijn voor alle gelovigen, om- dat zij daarin Jezus aan het kruis met hun redding bezig zien, kunnen hij Kuitert een dergelijke betekenis niet meer krijgen. Wie immers Jezus aan het krui? laat denken wat Kuitert denkt, kan beter uit de voeten met de kreet van God-verlatenheid daai inet de woorden van de Heer die de beschikking over het hemels paradijs heeft en die met krachtige stem zijn arbeid aan het kruis voor vol- bracht verklaart.

De stervende graankorrel

Ook Kuitert heeft dus zijn prociustes-bed waarop hij de bijbel legt. Dat wil ik nog verder aantonen door na te gaan wat Kuite-t zegt over de lichamelijke opstanding van Jezus Chriitus. Loochent Kuitert de opstanding van Christus? Ja en nee. Hij loochent de lichamelijke opstan- ding zoals de Schrift daarover spreekt. Hij ontkent niet dat bijbelschrijvers in ccii lichamelijke opstanding ge- loofd hebben. Dat geloofden zij niet alleen tnet betrek- king tot Jezus, maar b.v. ook ten aanzien van Lazarus (Joh. 11). Het eigenaardige is nu dar volgens Kuitert de lichamelijke opstanding van Jezus 'naai het model van Lazarus' in de Paasverhalen terecht is gekoinen. Zoals het verhaal over Lazarus volgens Kuitert legendarisch is,

zo kan ook de opstanding van Jezus niet uitgelegd worden als het 'weer leven worden van een lijk' (165).

Trouwens ook de voorstelling over een 'wederopstanding des vleses', die ons straks ten deel zou vallen, klopt niet volgens Kuitert (166). En om die voorstelling te bestrijden, vindt Kuitert ook nog een tekst die hem blijkbaar een 'aanknopingspunt' geeft. Paulus zegt immers dat 'vlees en bloed' het koninkrijk van God niet zullen beërven (1 Cor. 15,50)?

Weer een duidelijke selectie! Zegt Paulus ook niet dat ons vernederd lichaam veranderen zal en aan het verheerlijkt lichaam van Christus gelijkvormig zal worden (Fil. 3,21)? Dus staan we volgens Paulus wél op uit de doden en ontvangen we een lichaam, hoe anders dat er ook uit mag zien dan een lichaam van 'vlees en bloed'. Daarom zal 1 Cor. 15,50 wel geen aanknopingspunt bieden voor wat Kuitert erin wil lezen.

Terug naar de opstanding van Christus. Als Kuitert niet in de *lichamelijke* opstanding van Jezus gelooft, hoe kan hij dan wel in *opstanding* van Jezus geloven? Hij meent dat dit kan door bij de bijbelse beeldspraak van de stervende graankorrel aan te sluiten. 'De beeldspraak van de graankorrel en de korenaar sluit uit dat het in de opstanding zou gaan om het weer levend worden van een lijk. Wat gezaaid wordt moet in zekere zin eerst sterven voor het opkomt, maar wat er dan opkomt ziet er heel anders uit dan die korrel die we in de grond stopten... Wat opstaat is een werkelijkheid die niet meer lijkt op wat gezaaid werd, de mens die werd begraven. De Opgestane is in alle opzichten anders, niet meer gelijkvormig aan het beeld dat wij ons van een mens hebben verworven' (164). De Opgestane is anders. Hij is 'uit de tijd' gehaald. De verhalen over Jezus die met de Emmaüsgangers meeloopt, zich laat betasten en vis eet, zijn dan uiteraard niet letterlijk te nemen. De opgestane Jezus is immers heel anders dan het beeld dat wij van een mens hebben? Hij was toch 'uit de tijd'?

Ik weet niet hoe dat allemaal aan de beeldspraak van de graankorrel kan worden vastgeknoopt. Kuitert gebruikt Paulus die in 1 Cor. 15,35vv. inderdaad het beeld van de korenaar gebruikt. Maar in hetzelfde hoofdstuk vertelt hij dat behalve de apostelen meer dan vijfhonderd mensen de opgestane Jezus gezien hebben. Het kan wonderlijk gaan met een graankorrel die sterft en weer opstaat. Maar wat voor aanknopingspunt geeft deze beeldspraak om er in te lezen wat Kuitert er in leest? Wat uit een graankorrel 'opstaat', is dat uit de 'tijd', zoals Kuitert Jezus voor 'uit de tijd' verklaart wanneer hij opstaat?

Bovendien, als Kuitert nu eens niet Paulus, maar Johannes geciteerd had? Die heeft het ook over de stervende graankorrel, en dan nog wel over de stervende graankorrel Jezus zelf (Joh. 12:24). Kort daarvoor heeft Johannes het verhaal van Lazarus' opstanding verteld. En daarna bericht hij over het lijden, het sterven en de opstanding van Jezus. En over het lichaam van Jezus, dat de littekens van zijn lijden vertoont, betast kan worden, en zó present is (dus niet 'uit de tijd'), dat Hij met zijn apostelen de

maaltijd wil gebruiken (Joh. 20v.).

Wie legt er nu teksten, inclusief die van de stervende graankorrel, op het procrustes-bed? Kuitert of de mensen die hun bijbelbeschouwing zo snel mogelijk van hem moeten opruimen? De pot verwijt de ketel dat hij zwart is. Daarmee is nog niet gezegd dat de gereformeerde bijbelbeschouwing vrijuit gaat. Tot besluit van mijn bespreking van Kuiterts boek wil ik daarover de volgende keer nog iets zeggen.

J. Douma

¹ Dit is het derde artikel waarin het boek *Het algemeen betwijfeld christelijk geloof* van prof. dr. H.M. Kuitert besproken wordt.

² Bet.: gewelddadige inkorting of ook uitrekking om te zorgen, dat iemand in een bed past.

GEKNIPT VOOR VANDAAG

HARTELIJK BIDDEN

God heeft ons opgedragen om niet alleen persoonlijk te bidden, maar ook gemeenschappelijk. Hij heeft beloofd dat Hij doen zal wat twee of drie in Zijn Naam zullen bidden (Matteüs 18 : 19, 20). Het gebed heeft natuurlijk alleen kracht als het diep uit ons hart komt. Ook het christelijk lied kan die kracht hebben.

We moeten bij het bidden op verschillende dingen letten. We moeten niet alleen ons verstand op God richten maar ook ons hart. Daarnaast is het nodig dat God onze zwakteit te hulp komt met Zijn heilige Geest (Romeinen 8 : 26). Johannes schrijft: Dit is onze vrijmoedigheid dat indien wij iets bidden naar Gods wil, Hij ons verhoort (1 Johannes 5 : 14).

Ten tweede moeten we bij het bidden altijd voelen hoe hard we God nodig hebben. We hebben natuurlijk steeds weer andere dingen te bidden. Heeft iemand onder u leed te dragen? Laat hij bidden. Is iemand blij te moede? Laat hij lofzingen (Jakobus 5 : 13). Dat bepalen de omstandigheden. Maar we moeten wel gedurig bidden.

Ten derde moeten we het gebed altijd beginnen met een eerlijke schuldbelijdenis. Want we ontvangen niets als we niet eerst met God verzoend zijn. God kan ons pas genadig zijn als Hij eerst onze schuld heeft vergeven.

Ten vierde moeten we bidden met een vast vertrouwen op de verhoring. We worden door onze schuld neergedrukt, maar door Gods goedheid weer opgericht. De boete en het geloof zijn metgezellen en ontmoeten elkaar in het gebed. En zonder vertrouwen op de verhoring zouden we niet kunnen bidden. Salomo zegt: De Naam des Heren is een sterke toren; de rechtvaardige ijlt daarheen en is onaantastbaar (Spreuken 18 : 10).

Uit: Johannes Calvijn 'Institutie',
bewerkt door Sipke van der Land

GELUKKIG

Zalig die honger en dorsten naar de gerechtigheid, want zij zullen verzadigd worden.

Mat. 5 : 6

Het mensenleven is vol van idealen. Je kijkt vooruit en denkt: als ik dat mag bereiken. Kinderen dromen over als 7e later groot zijn. Ouderen: als ik m'n studie af heb, een eigen gezin heb, een eigen huis, of werk waarin ik mezelf kwijt kan.

Als je niet vooruit kart kijken, val je in een gat.

Ook in de literatuur en de muziek merk je vaak dat gezocht wordt naar een ervaring die helemaal gelukkig niaakt.

Tegelijk weet iedereen dat volmaakt geluk hier voor niemand is weggelegd. Zelfs als idealen vervuld worden, is de werkelijkheid vaak teleurstellend. Eii wat echt moni is kan je niet vasthouden.

Is echt geluk dan onbereikbaar? Het is onbereikbaar voor wie gelukkig zijn als het grote doel ziet. Wie er naar jaagt, zal het niet vinden. Echt geluk is alleen indirect bereikbaar. Als je niet je gelukservaring zoekt en niet jezelf in het niidden zet, maar je leven richt op God. Mensen die eerst Gods koniikrijk en zijn gerechtigheid zoeken worden rijk. Wie honger en dorsten naar de gerechtigheid, die zullen verzadigd worden.

Gelukkig heeft de Here Jezus niet gezegd, dat je eerst rechtvaardig moet leven om verzadigd te kunnen worden. Dan was er voor ons geen hoop. Wij kunnen God niet één dag aller; geven wat Hem toekomt. We kunnen alleen als 'armen van geest' (Mat. 5 : 3) voor God verschijnen, in het gebed: wees ons, zondaars, genadig!

We mogen bij de gerechtigheid waar de Here Jezus hier over spreekt wel eerst denken aan de toerekening van wat Christus voor ons heeft verdiend. Zijn rechtvaardigheid wordt beschouwd als de onze.

Maar de Here bedoelt zeker óók mees: het dóen van Gods geboden. Onze goede werkeii moeten zichtbaar zijn (5 : 16); we moeten zelfs volmaakt zijn (5 : 48). We moeten doen wat recht is (h : 1).

Met aiidere woorden: De Here Jezus spreekt hier niet alleen over onze rechtvaardiging, maar ook over onze heiliging.

Alleen zegt Hij niet dat diegene zalig is die heel ver komt op de weg van de heiliging. Hij spreekt over mensen die honger en dorsten naar eei leven volgens Gods geboden.

Honger en dorst: dat knaagt aan je. Je bent je er voortdurend van bewust. Het is nici iets dat er een beetje bij koint. de voelt voortdurend een pijnlijk gemis.

Je merkt met ontzetting hij jezelf, dat je nog plezier kun hebben in de zonde en dat je jezelf maar al te vaak het belangrijkste vindt. Je wilt zo graag mens zijn zoals God dat vanaf het begin bedoeld heeft: Hem liefhebben, leven tot zijn eer en daarom ook echte liefde bewijzen aan je naasten.

De Here Jezus zegt: Gelukkig ben je, niet pas als je God volmaakt dient. maar als die koinplete dienst aan Hem wel het grote verlangen van je leven is. Want dan krijg je van God, wat je van jezelf helemaal niet hebt. Hij schenkt je verzadiging. Hij laat je echt geluk vinden.

Gelukkig ben je dus. nu al, als je je ongelukkig voelt niet jezelf.

Hoe beter je de Here Jezus Christus leert kennen en vreugde vindt in Hem, des te dieper mis je in je eigen leven de ongedeelde toewijding aan Hem. De honger en dorst wordt steeds sterker. Maar tegelijk wordt ook de dankbaarheid groter over de vergeving van je zonden en de belofte dat je verzadigd zult worden.

Want als je met heel Christus' kerk bij je Heer gebracht wordt en in zijn ogen de liefde voor je mag zien, dan kun je je geluk niet op. Al je verlangens vinden verzadiging wanneer Gods nieuwe morgen begint.

J.J. Schreuder

HOMOFIELEN IN DE GEMEENTE

II: Kwaad en moeite

Het gesprek met en over de homofielen in de Gereformeerde Kerken is opnieuw geopend. Vorige week gaf ik een beknopt overzicht. Ik heb tot nu toe buiten beschouwing gelaten een mening die ook ruimte kreeg in het *Nederlands Dagblad*. Deze visie houdt kort gezegd in: homofilie is te genezen, het is aangeleerd gedrag. Je kunt de oorzaak van de seksuele voorkeur voor het eigen geslacht terugvoeren op verkeerde psychische beïnvloeding of scheefgroei. Met behulp van gerichte therapie kun je een nieuw leven beginnen zonder homofiele gevoelens, en misschien zelfs trouwen.

Jhnn van des Sluis bracht deze opvatting onder woorden. Hij is bekend geworden door het hockje *Ik ben niet meer zo*, waarin hij beschrijft hoe hij van zijn homofilie is afgeknipt. Hij werkt bij de Vereniging Tot Heil des Volks in Amsterdam, bij het bureau Evangelische Hulp aan Homofielen. Hij schreef in 1990 nog een opstel over 'De praktijk van hulpverlening en begeleiding' in het boek *Homofilie en de christelijke gemeente* (Leiden: J.J. Groen en zn., serie *Praktisch en pastoraal*).

Homofilie te genezen?

Wat mij betreft had deze visie buiten beschouwing mogen blijven. Het lijkt me een levensgevaarlijke gedachte. De heer T. Visser uit Hattin is er in de laatste ingezonden brief die het *Nederlands Dagblad* opgenomen heeft (nr. 18), terecht krachtig tegenin gegaan.

Laat ik twee zaken voorop stellen. In de eerste plaats kan het geen kwaad dat iemand die homofiele gevoelens bij zichzelf vaststelt, nog even wacht met de conclusie dat hij homofiel is. Er zijn niensen die ten onrechte hebben gedacht dat ze homofiel waren. Daarmee hangt samen – ten tweede – de grote variatie en gradatie in homoseksuele gerichtheid. Een zwart-wit schema helpt niemand verder. In de epiloog van *Homofilie en de christelijke gemeente* werd dit als volgt onder woorden gebracht: 'De praktijk laat zien dat in niet weinig gevallen homoseksuelen inderdaad van gerichtheid kunnen veranderen – maar terugval kan niet worden uitgesloten. Anderzijds zijn er ook christen-homoseksuelen die niet van die gerichtheid afkomen – maar dat kan ook uit andere factoren dan hun gerichtheid verklaard worden' (106). Er zijn hier nog veel vragen.

Maar dat homofilie te genezen is, mag duidelijk niet het model worden voor de christelijke benadering van het probleem. Als iemand al met zijn homofiele aanleg is geconfronteerd, moet je het m.i. zelfs helemaal buiten beschouwing laten. Daar is een principieel en een praktisch-pastoraal argument voor.

Spelen met vuur

Ik begin met het laatste. Wie een homofiele gelovige helpen wil niet te zeggen 'je homofilie is een te genezen psychische aandoening' neemt een onverantwoorde hypothese op de werkelijkheid. Je kunt niet zonder meer zeggen, dat iemand in het behulp van zijn geloof van zijn homofilie kan afkomen. Je opent een geweldig perspectief. Je geeft veel hoop. Reken maar dat de nood van een homofiele gelovige op een bepaald moment wel zo groot en diep is dat hij zich aan zo'n uitspraak niet heel zijn wesen zal ophangen. In een bepaald stadium van de verwerking van je homofilie lijkt er niets mooier dan 'normaal' te zijn. Maar je speelt als hulpverlener wel met vuur. In een therapeutische situatie – in een kliniek of opvangcentrum – kun je het misschien volhouden de homofilie te onderdrukken. Maar daarna? Laten we het maar eerlijk zeggen: als dan de homofiele aard toch weer de kop opsteekt, is de teleurstelling juist voor christenen menigmaal ondraaglijk. Het vertrouwen in hun Verlosser stort in. De weg loopt dan letterlijk dood... Daar zijn helaas, helaas te veel voorbeelden van. Dat moet voorzichtig maken.

Schriftuurlijke werkelijkheidszin

Dat moet ook om principiële redenen. Wat mogen we verwachten van onze God, onze Verlosser? Dat Hij zijn homofiel kind verlost van de homofilie? Jazeker. Maar niet per se aan deze kant van het graf. Mogen we van Hem verwachten dat Hij de homofiele gelovige in dit leven vrijhoudt van de homoseksuele zonde? Zelfs dat niet. Hij bevrijdt zijn kinderen niet van de aangeboren verdorvenheid die sinds Adams ongehoorzaamheid bij ons hoort. En dat betekent m.i. voor een homofiele broeder of zuster dat zolang de homofiele geaardheid in je woont, en zolang de duivel, de wereld en je eigen oude mens daarop een appel doen, liet te verwachten is dat 'de zonde altijd uit deze verdorvenheid ontspringt als opwellend water uit een giftige bron' (Nederlandse Geloofsbelydenis, art. 15). De Dordtse Leerregels zeggen, dat God de geroepen en wedergekozenen 'wel van de tirannie en slavernij van de zonde verlost, maar Hij verlost hen in dit leven niet helemaal van het vlees en het lichaam van de zonde' (V, 1). Vervolgens spreekt dit hoofdstuk van de Leerregels op aangrijpende wijze over de realiteit van de zonde in het leven van de ware gelovigen: 'zij werden dan verleid door hun zondige begeerten en volgen die' (art. 4).

Het kan niet anders of deze schriftuurlijke werkelijkheidszin heeft ook gevolgen voor de houding tegenover een homofiele medechristen. Maak hem niet wijs, dat hij van de homofilie kan afkomen. Geef hem niet de illusie, dat hij een sluitende verdediging kan opbouwen tegen de

homoseksuele zonde in gedachte, woord en daad. Ik bedoel met die daad niet alleen maar geslachtsverkeer met iemand van hetzelfde geslacht, maar ook dingen als het laten aanstaan van een televisieprogramma dat homoseksuele prikkels versterkt, het bellen van een nul-zes lijn, zelfbevrediging, het kopen van een bepaald tijdschrift, opzoeken van een bepaalde vriend, bezoeken van een homobar, enz. Wie een homofiel vertelt, dat hij deze verzoeken kan ontlopen, dat liet geloof hem onkwetsbaar maakt, is niet pastoraal bezig ineenand voor de val te bewaren. Integendeel, die inakt hem kwetsbaar door hem op te zadelen met de hoogmoed van vermeende kracht.

De andere kant van hetzelfde verhaal is, dat je allesbehalve begrip toont, wanneer je in je hulpvaardigheid een homofiel om te beginnen deze weg wijst. Als je sterk benadrukt dat de ideale levenswijze voor een homofiele christen vrij is van alle homoseksuele zonde, veroordeel je je goede bedoelingen tot onvruchtbaarheid.

Twee boodschappen

Waarom zoveel aandacht besteden aan een benadering die een gereformeerd mens loch niet aan zou moeten spreken? Omdat ze wel degelijk aanspreekt. Het blijkt dat er steeds weer broeders en zusters aan ten slachtoffer vallen. Er was een ingezonden (nr. 17) waarin de schrijver onversneden voor uit kwam, dat hij op principiële gronden gecharmeerd was van de hierboven besproken voorstelling van zaken. Dezelfde schrijver had in een eerder ingezonden stuk (nr. 11) zijn sympathie uitgesproken voor 'Vincent' (nr. 5), een homofiele broeder die niet voor zijn seksuele geaardheid durft uit te komen (waar ik niets kwaads van zeg) en die schrijft: 'Als we dooi de zonde verkeerde seksuele begeerten hebben, dan weten we nu al, hoe God daarover oordeelt, ja dat Hij eravai gruwet. Er bestaat dus maar één christelijk standpunt t.a.v. homoseksualiteit: hoe groot je verlangens ook zijn, het is zonde homoseksuele gemeenschap te hebben' (en ook hiervan zeg ik niets kwaads).

Dat de ingezonden stukken 11 en 17 van dezelfde schrijver zijn geeft me te denken. Wat is de verbinding tussen de mening van Van der Sluis en de visie van 'Vincent'? Lijkt de – zeg maar – standaard gereformeerde benadering in de praktijk soms sprekend op de benadering van Van der Sluis? Je inakt onderscheid tussen homofilie (de geaardheid) en homoseksualiteit (de bijbehorende seksuele praktijk). De homofiel wordt getroost inzake zijn homofilie – dat is zijn zonde niet. En hij wordt vervolgens opgeroepen het kruis van de homofilie met opgeheven hoofd te dragen maar niet te ballen in de zonde van de homoseksualiteit.

Dat geeft de indruk dat het mogelijk is homofiel te zijn en geen hotrioseksueel. De broeder of zuster moet twee dingen uit elkaar halen die hij of zij nauwelijks uit elkaar kan houden, omdat er een brede vloeiende overgang tussen is. Hij ontvangt twee boodschappen, waarvan hij er in feite maar één verstaat, nl. deze: homoseksualiteit is een gruwel voor God. Omdat de homofiele gelovige zijn ho-

mofilie ontdekt heeft via zijn homoseksualiteit, concludeert hij: ik ben een gruwel voor God. De andere boodschap, dat een homofiele identiteit iemand niet buiten het koninkrijk van God sluit, dat er verlossing is ook voor hem, komt dan uit een verre wereld.

Het gezicht van Gods gebod

Dat er tussen homofiele gevoelens en de homoseksuele geslachtsdaad te onderscheiden valt is duidelijk, maar dat in het gebied daartussen vele traploze overgangen zitten en nauwelijks te beheersen stroomversnellingen evenzeer. Met het overzichtelijke schema van homoseksualiteit en homofilie hebben we her *kwaad* dan wel duidelijk aangegeven en afgewezen (geslachtsverkeer met iemand van hetzelfde geslacht). Maar de *moeite* is met geen vinger aangeraakt. Ook 'Vincent' maakte in het stuk dat ik hierboven aanhaalde een bijna ongemerkte overgang tussen 'door de zonde verkeerde seksuele begeerten' en 'homoseksuele handelingen'. Maar het kwaad begint niet pas bij de handelingen.

De vraag is of we dat wel in de gaten hebben. Het verbod is goed (niet Van Gurp en Gunnink), maar het is niet goed genoeg. Het grootste en eerste probleem van de homofiel is misschien wel heletnaal niet: hoe blijf ik van mijn seksegenoten af? Maar: wat moet ik met homoseksuele gevoelens, dromen en gedachten in de kerk van Jezus Christus? Het is waar: de bijbelse boodschap en de ontferming kunnen onmogelijk tegen elkaar worden uitgespeeld. De homofiele broeder of zuster leeft onder de permanent voelbare dreiging van het kwaad. Deze situatie roept om liefde en hulp, begrip en ontferming. Dat betekent dat hij of zij geholpen wordt uit de buurt van het kwaad van de homoseksuele omgang te blijven. Maar daar hoort even zeker en even goed bij dat hij of zij wordt aangespoord met alle zonden en onzekerheden te schuilen bij de genade van de hemelse Vader.

In dit licht is de houding tegenover de homofielen in de gemeente een toetssteen voor her pastoraat in de Gereformeerde Kerken. De afweer tegen het kwaad in de gemeente zal in balans moeten zijn met de hulp aan de gelovige zondaar die zelf ook slachtoffer van het kwaad is. Het gebod of het verbod is het Woord van de God die ons uit de slavernij en de tirannie van de zonde geleid heeft. God heeft ons verlost, vrij gemaakt. Het gezicht van elk gebod vinden we in het opschrift boven de wet: Ik ben de HERE, uw God die u bevrijd heeft. Laten we niet vergeen dat deze vrijheid, die ruimte, het welkom in Gods vaderhart, in de ervaring van de aangevochten gelovige voor een groot deel samen kan vallen met de ruimte die men krijgt in de gemeente, in de armen, woorden en harten van de broeders en zusters.

Als in de pastorale benadering van de homofiel de angst voor de overtreding de woorden kiest, respectievelijk het verbod voorop gaat, kun je het evangelie van Gods genade onhoorbaar maken. Dan lijdt het gebod aan gezichtsverlies. Dan wordt het een stok om een hond mee te slaan.

R. ter Beek

BEROEPINGSWERK

Heroepen: te Ommen: J. Kruidhof te Drachten-Zuid/Oost; te Nieuwegein: R. Timmerman te Assen-Noord; te Voorthuizen-Barneveld: R. de Graaf te Rouveen.

Aangenomen naar: Hoek: A. Souman, kand. te Ens die bedankte voor Beilen i.c.m. Hooghalen, Diever i.c.m. Smilde, Kantens, Langeslag, Pernis, Twijzel-Kollumerzwang (Fr.) en Zevenhergen.

Bedankt voor Groningen-Zuid: J.F. de Haan re Arnhem

ADRESWIJZIGINGEN

Amersfoort-Centrum * *Scriba:* C. Groen. Memlingstraat 11, 3817 DK, ☎ (033) 618302.

Haulerwijk * *Diaconie:* G. Wiltjer, S.L. Bruineweg 24a, 8433 MC, ☎ (05161) 2728.

Helpman * *Diensten:* aanvangstijden zijn voortaan 9.30 en 16.30 uur.

Broek op Langedijk * *Kerkeraad:* L.M. Hospers, A. Cuyplaan 1, 1701 XC Heerhugowaard.

Leusden * *Scriba:* S. Brehler, ☎ 033-940391.

Meppel * *Scriba:* G.J. Niewold. De Kampen 57, 7943 HB, ☎ (05220) 58359.

Monster * *Scriba:* G. Klein, Bonte Craystraat 24, 3151 RB Hoek van Holland. ☎ 01747-83397.

Nijverdal * *Diaconie:* S.K. de Haan, Terhoeksweg 4, 7448 RX Hellendoorn, ☎ 05485-95212.

Wapenveld * *Scriba:* A. Ros, ☎ 05206-79497, *Preekvoorziening:* J. de Vries. ☎ 05206-78415, *Penningmeester:* P.C. Veldkamp-Voogt, Essenkamp 17, 8191 XM, ☎ 05206-79060.

BEVESTIGING EN INTREDE

Ds. J.P. van Bruggen is zondag 21 juni j.l. bevestigd in Zuidlaren-Oost door ds. L.W. de Graaff. De intrede vond in de middagdienst plaats, om 14.30 uur in de wijk West en om 16.30 uur in Oost. Het adres van ds. Van Bruggen is: Heytinge 11, 9471 JA Zuidlaren, ☎ (05905) 96531.

Ds. J. Holtland doet zondag 28 juni a.s. intrede in Vlaardingen. De dienst, waarin hij bevestigd zal worden door ds. J.P. van der Wal, zal beginnen om 10.00 uur. De intrede volgt in de middagdienst om 17.00 uur. In deze dienst zal een doventolk aanwezig zijn. Het adres van ds. Holtland is: Jan de Oudelaan 10, 3136 AK Vlaardingen, ☎ (010) 4746445.

Op zondag 28 juni a.s. vindt in Vrouwenpolder de bevestiging plaats van kand. G.F. Overweg. Deze dienst, waarin d^r. Herksen zal voorgaan, begint om 9.30 uur. De intrede vindt plaats in de middagdienst om 14.30 uur. Zijn nieuwe adres is: Schoolstraat 11, 4354 AJ Vrouwenpolder.

Ds. R. van Wijnen doet zondag 28 juni a.s. intrede in Noordbergum. De dienst, waarin hij bevestigd wordt door ds. B. Wesseling, begint om 9.30 uur. Om 14.00 uur doet ds. Van Wijnen intrede. Het adres van ds. Van Wijnen is: Tj.H. Haismastraat 30.925 1 AV Noordbergum.

VERENIGINGEN

GPJC, bestuurswisseling. Het nieuwe bestuur bestaat uit: voorzitter: A. Roorda. Aquamarijnstraat 761, 9743 PT Groningen, ☎ (050) 712298, secretaris: D. de Graaf, Rösener Manzstraat 155c, 3026 TP Rotterdam, ☎ (010) 4159238, penningmeester Landelijk Verbond: H. de Boer, Westerkade 14-I, 9718 AR Groningen, ☎ (050) 140670, penningmeester Stichting: M. Tigelaar, Mendelssohnlaan 5, 9402 RV Assen, ☎ (05920) 41473, voorzitter Commissie Publiciteit: E. Hooiveld, Parelstraat 122, 9743 JE Groningen, ☎ (050) 773934, voorzitter J&P-Extra Club: E. Hoven, Wilgenstraat 50-3, 8924 EN Leeuwarden, ☎ (058) 662251, voorzitter Rayonraad: K. Sier, Merelstraat 18, 7944 AJ Meppel, ☎ (05220) 54070, pol. beleids- en vormingscoördinator: B.J. Urban, Kattenburgerplein 52, 1018 KL Amsterdam. ☎ (020) 6253676. Jeugd en Politiek, redactie-adres: M. Flipse, Welmarstraat 40, 2562 GZ Den Haag. ☎ (070) 3457023.

* Als regel horen die adres-gegevens in deze rubriek thuis, die ook te vinden zijn in het Handboek.

* Ook het nieuws betreffende beroepingswerk, examina en preekconsenten, particuliere en generale synoden, kerkelijke agenda, jubilea, overleden predikanten en het nieuws van in het Handboek vermelde verenigingen kan worden ingestuurd (pen verslagen!).

* De redactie van de rubriek behoudt i.v.m. beschikbare ruimte zich het recht voor, informatie in te korten of niet op te nemen.

* Gegevens dienen uitsluitend schriftelijk opgegeven te worden: De Reformatie. t.a.v. 'Uit de kerken'. Postbus 25. 4460 AA GOES. Per fax is ook mogelijk: (011) 1001 16492.

* In het algemeen geldt: informatie die donderdagochtend bij ons binnen is, staat afgedrukt in De Reformatie van de daaropvolgende week.

HOE WORDEN GEREFORMEERDEN WERKELIJK ÉÉN? III

III. De leerschool van de 19e eeuw (vervolg)

G. De weg naar de Doleantie

Wanneer we nu de blik richten op Abraham Kuiper en zijn Doleantie-streven is het hier nu wel de plaats om de volle maatschappelijke breedte van Kuypers werkzaamheden te belichten.

Overigens: Kuiper is als leerling van de nogal modernistische Leidse academie mee door een sterk bevinde-lijke jonge vrouw – Pietje Baltus te Beesd – op het spoor van de calvinistische reformatie terecht gekomen!

Het is – zeker bij iemand als Kuiper – een fundamentele fout als we de diverse aspecten van zijn optreden los van elkaar zouden zien. Bij hem speelt heel sterk mee de gedachte van de *eenheid van het leven*. Pro Rege – pro lege – pro grege! Voor de Koning – voor de wet – voor het volk!

Hoe groot was de actieradius van Abraham Kuiper? We denken aan het volgende:

- *kerkherstel* streeft hij na, eerst al in Utrecht en daarna in Amsterdam; inzet is de confessioneel gereformeerde spanwijdte voor *kerkleer en kerkorde*;
- *journalistiek*, via het in 1872 opgerichte dagblad *De Standaard* en het in 1878 heropgerichte kerkelijk weekblad *De Heraut* mobiliseert Kuiper zijn achterban – d.w.z. meestal de wat minder 'kleine' luyden, zoals dominees en schoolmeesters;
- *politiek* neemt hij het antirevolutionaire vaandel over van mr. G. Groen van Prinsterer en neemt zitting in de Tweede Kamer (1874); hij schrijft het *antirevolutionaire Program van Beginselen* en stampt daarmee de eerste politieke partij in Nederland uit de calvinistische grond;
- op *onderwijsgebied* richt hij zich op de strijd voor gelijkberechtigd christelijk lager onderwijs (de Schoolstrijd), maar evengoed maakt hij gebruik van de nieuwe mogelijkheden om te komen tot gereformeerd universitair onderwijs – de Vrije Universiteit komt er in 1880; hij wordt er zelf een van de professoren;
- Kuiper's *maatschappelijk engagement* komt o.m. tot uiting in zijn bijdrage aan de Kamer-discussie over het Kinderwetje van Van Houten en later zijn beroemde rede op het eerste *Christelijk Sociaal Congres*. Maar dan zitten we al in 1891.

Samenvattend kan men stellen dat Kuiper in kerk, staat

en maatschappij streefde naar de erkenning en naleving van Gods 'ordinantiën'!

Dat men toen en nu kritiek kan uitoefenen op onderdelen en concepten van Kuypers diverse doelstellingen is een bekend gegeven. Maar heeft men niet te vaak mét het 'kritische kind' ook het 'calvinistische badwater' weggegooid?

Hoe Kuiper dacht over de methoden van reformatie kan men goed lezen in zijn beroemd geworden *Tractaat van de Reformatie der Kerken* (1883); hij noemt de volgende manieren: a. door geestelijke opwekking; b. door geleidelijk herstel; c. door 'breuk met het bestaande (d.w.z. met de organisatie of met het kerkverband of met de bestaande kerk).

Dit werk, door dr. R.H. Bremmer terecht bestempeld als een 'masterplan', kwam van de persen in het jaar waarin Luthers geboorte (1483) herdacht werd. Kuiper stelt deze hervormer als voorbeeld als hij zijn Voorrede besluit met de woorden:

'Dit althans dunkt mij voor tegenspraak onder deskundigen kwalijk vatbaar: Alle man, die roept *'te breken met ons kerkverband ware revolutie!'*', die heeft het recht verbeurd, om als echte zoon der reformatie meê te jubelen op het feest van dien held des Heeren, die juist *door breuke met het kerkverband van zijn dagen* de held onzer liefde en de stichter onzer kerken wierd.'

H. De Doleantie naast de Afscheiding

Zo komen we tot de Doleantie van 1886. In Kuypers geschriften kan men achteraf een duidelijk spoor aanwijzen waarlangs zijn groei naar de Doleantie is verlopen. Het voert te ver om daar in den brede op in te gaan. Een aantal opmerkingen willen we plaatsen:

* Men zegt wel dat Kuiper een geniaal strateeg was die het – al in zijn Utrechtse, maar vooral in zijn Amsterdamse periode – erop aanstuurde een conflict te krijgen met het Hervormde Kerkgenootschap. Met zijn juridische adviseurs dr. F.L. Rutgers en Jhr. mr. A.F. de Savornin Lohman zou hij alles hebben uitgeknobbeld – tot en met de zaak van de kerkelijke goederen.

Maar, zo willen we vragen, mogen confessoren dan geen strategen zijn? Waar blijft de verantwoordelijkheid voor de schapen van Christus' kerk als men geen strijd zoekt

als die wel geboden is?

En ook dit: Laten we de kerkrechtelijke aspecten van de kerkstrijd-richting-Doleantie niet isoleren van de confessionele positie van Kuyper c.s.

* De straks dolerende Kuyper heeft lange tijd niet veel opgehad met het beginsel van de Afscheiding. Dat is juist. Tot in de besprekingen met de deputaten van de Christelijke Gereformeerde Kerk bleef dat een moeilijk punt. De Afscheiding had – naar Kuyper stelde – de hele NHK in een keer als valse kerk afgeschreven; en de afgescheidenen eisten 7.i. dan ook alleen maar een herhaling van 1834 en persé geen doleantie. Want – zei men in afgescheiden kring – de Doleantie was geen echte breuk met die valse kerk, alleen maar met het Kerkelijk Bestuur (de Synode vooral). De Doleantie was immers ten diepste een klacht over het onrecht dat de ware gelovigen in de kerk werd aangedaan; ook klagen over de verloren kerkelijke goederen. En maar steeds hopen dat die klachten de gewenste bekering van de kerk opleverden; bijv. doordat de modernen haar verlieten. Het adres van de gereformeerde kerken lag eigenlijk toch in de gezuiverde NHK, aldus de afgescheiden opmerkingen richting Kuyper en zijn dolerenden.

Maar al is de Doleantie in wezen anders opgezet in 1886, uiteindelijk is de Doleantie vanaf 1887 een tweede afscheiding uit de NHK geworden.

* Een zaak die ook nooit mag worden vergeten is het feit dat de Doleantie in zowel Amsterdam als op de Veluwe (Kootwijk en Voorthuizen) haar start heeft gevonden. Daar was mr. dr. W. van den Bergh 'het geweten van de Doleantie'. En in het Friese Reitsutn (dicht bij Dokkum) was de krachtige ijveraar voor reveil en kerkherstel (door reformatie) ds. J.J.A. Ploos van Amstel actief – in zijn eerste optreden geheel onafhankelijk van Kuyper.

Een goed zicht op de geografische spreiding van de Doleantie krijgt men door de kaart te bestuderen die voorkomt in: J. van der Steeg, *Het spoor van de kerk* (deel 3. Barneveld 1987, p. 149), verzorgd door J.A. Karssenberg en M. te Velde. Tevens kan men de spreiding van de Afscheiding zien op de daarnaast afgedrukte pagina.

* Voor ons onderwerp is het van groot belang te beseffen dat vereniging of hereniging met de 'gescheiden broeders' van meetaan in Kuypers gedachtengoed aanwezig was (vanaf 1878 in ieder geval).

De wezenlijke confessionele overeenkomst tussen de kerken vanuit Afscheiding en Doleantie woog zwaarder dan de verschillen in de reformatie-route. Daarbij mag m.i. ook niet uit het oog worden verloren dat er ruim een halve eeuw tijdsverschil ligt tussen de ene en de andere reformatie.

1. Afgescheidenen vóór vereniging met dolerenden

Hoe staat het na 1886 met de belangstelling van de afge-

scheidenen voor de Doleantie'!

Van de 'vaders der Afscheiding' leven alleen nog Brummelkamp en Van Velzen. Hun standpunten zijn van heilang voor de door de afgescheiden kerken af te leggen weg naar de vereniging van 1892.

Van Anthony Brummelkamp (emeritus-docent sinds 1882) is bekend dat hij steeds grote belangstelling toonde en ook veel begrip had voor de strijd voor kerkherstel van Kuyper c.s. Van Van Velzen dacht menigeen dat hij wat bekrompener was en dat een confessioneel reveil in de NHK hem minder in vervoering kon brengen. Maar dat klopt toch niet met de feiten. Het is zelfs zo dat Van Velzen meer nog dan Brummelkamp waardering kon opbrengen voor de beweging van Kuyper (vgl. B. de Groot in het 4e Jaarboek voor de *geschiedenis van de Gereformeerde Kerken in Nederland*, Kampen 1990, p. 117, noot 21).

De ietwat afstandelijker lijkende houding van Brummelkamp kan te maken hebben met het feit dat z'n zoon Jan Brummelkamp de Chr. Ger. Kerk de rug had toegekeerd en in 1886 als Amsterdams predikant een tegenstander was geworden van Kuyper!

Op een zendingsvergadering (!) in 1887 te Kampen spreekt Brummelkamp ook een woord over de mogelijke vereniging met de dolerenden. J.C. Rullmann (zie *De Doleantie*, Kampen 1929, p. 328) schrijft daarvan het volgende:

'Door ZEW. werd den aanwezigen in heldere trekken in herinnering gebracht, wat de Heere ten opzichte Zijner Kerk vóór ruim 50 jaren had begonnen en wat nu in den laatsten tijd war geschied, terwijl duidelijk werd aangetoond, hoe de Heere Zijn werk in het leven behoudt, en het laatste in hoofdzaak eene voortzetting is van het eerste, waarom wij ruime stoffe hebben den Heere te danken. De vereeniging van de Christ. Geref. Kerk met de Doleerenden kan nog wel in de verre toekomst liggen, maar ook zeer nabij zijn. Wanneer God geeft, dat men van weerskanten niet langer vraagt, welke fouten of vergissingen men bij de andere broeders meent te zien, of hen daarom ter verantwoording te moeten roepen, maar van weerszijden slechts vraagt: hoe wij de Gereformeerde beginselen in leer, tucht en dienst in praktijk willen brengen, dan zijn wij er "morgen aan den dag". Maar moet A of R over een ander, dat achter ligt, nog voor mij of voor u zich verantwoorden, dan ligt onze vereeniging nog in een onzekere en in misschien, o zoo verre toekomst. Geve de Heere ons weldra het eerste. Met den wensch, dat God eene vereeniging van alle Gereformeerden geve, besloot spreker zijne rede.'

Brummelkamp heeft kort voos zijn overlijden in 1888 zijn 'kerkelijk testament' laten vastleggen, getiteld Aan al de Gemeenten. Dat is korte tijd later op de Synode van Assen (1888) voorgelezen. De tekst wijst duidelijk op de

sterke overeenkomst in motieven tussen Afscheiding en Doleantie.

Ds. H. Bouma (in: *De Vereniging van 1892*, Groningen 1967, p. 67) schrijft daarover: 'Met eerbied luistert de vergadering naar dit "testament". Brummelkamp zegt hierin, dat het in 1834 om niets anders ging dan om een opkomen voor Gods eer en waarheid. Daar gaat het bij Kuyper evenzeer om'.

In deze trant schreef Brummelkamp ook vaak in *De Bazuin*. Hierover schrijft dr. M. te Velde (in zijn dissertatie *Anthony Brummelkamp 1881-1888*, Barneveld 1988, p. 342):

'In het wezenlijke was er eenheid: de verschillen betroffen slechts middelmatige zaken. Hier moest gelden: In necessariis unitas, in non necessariis libertas, in omnibus caritas. Ofwel met een woord uit Fil. 3 : 15, 16: "Zoovelen dan als wij volmaakt zijn, laat ons dit gevoelen; en indien gij iets anderszins gevoelt, ook dat zal u God openbaren. Doch, daar wij toe gekomen zijn, laat ons daarin naar denzelfden regel wandelen. laat ons hetzelfde gevoelen." Wanneer dit maar betracht werd, behoefde de vereniging niet lang meer uit te blijven. Brummelkamp heeft die echter zelf niet meer mogen beleven.'

Ook is van belaiig de uitspraak van Brummelkamp (die door C. Veenhof in zijn *Prediking en Uitverkiezing*, p. 145) wordt aangehaald:

'Wij houden niet de waarheid vast "ten einde eene Afscheidene kerk te zijn, maar omgekeerd, we hebben ons afgescheiden ten einde de waarheid te kunnen vasthouden.'

Als samenvattende beoordeling van Brummelkamps betrokkenheid bij het 'kerkelijk vraagstuk' citeren we M. te Velde (*a.w.*, p. 467):

'Het kerkelijk vraagstuk was voor Brummelkamp niet ingewikkeld. Consequent en continu riep hij de hervormden op tot trouw verzet tegen hiërarchie en vrijzinnigheid. Hij was ervan overtuigd, dat dit hen onherroepelijk op de weg van afscheiding zou brengen. De gelovigen in het hervormde genootschap werden door hem na 1834 zeker niet afgeschreven. Volhardender en royaler dan alle andere afgescheidenen heeft hij zijn oecumenisch appèl in hun richting doen horen. Hij was verder bereid tot gemeenschapsbeoefening met een hrede kring van christenen. Daarin ging hij soms meer gevoelsmatig dan principieel te werk. Onder de afgescheidenen nam hij de meest open en brede positie in ten opzichte van andere christenen; echter zonder zijn gereformeerde en afgescheiden overtuiging prijs te geven. Van enige toenadering tot rooms-katholieken was geen sprake. Hij was een overtuigd en fel anti-papist. Door de leiding die Brummelkamp op deze wijze gaf, heeft hij zijn kerken helpen bewaren voor introvertie en sektarisme. Tegelijk gaf deze opstelling ook een grote mate van aantrekkingskracht naar buiten toe. Veel hervormden vonden vroeger of later de weg naar

de afgescheiden gemeenten. De afgescheidenen kregen bovendien mede door Brummelkamps leiding een sterke mate van zelfstandigheid. Zo kregen na 1886 de dolerenden beslist geen kans hen te overvleugelen.'

Ook *Simon van Velzen* heeft vurig gepleit voor vereniging tussen de CGK en dolerende kerken. Al in 1887 gaf hij een brochure uit, getiteld *De vereniging van alle Gereformeerden tegenover den afval van het geloof in Nederland* [NB: vereniging in relatie tot 'secularisatie'...].

Enkele citaten uit deze brochure:

'Menigmaal is mij gevraagd: Zullen wij Christelijke Gereformeerden en de Doleerenden verenigd worden? Als ik iemand zoo hoor vragen, denk ik: ik begrijp u niet, of gij begrijpt het werk des Heeren niet.

De Christelijke Gereformeerden hebben de organisatie van 1816 verworpen; ook de Doleerenden zijn aan die organisatie ontkomen.

De Christelijke Gereformeerden hebben verklaard, dat zij de Belijdenisgeschriften der Gereformeerde Kerken, als de uitdrukking van hun geloof erkennen; de Doleerenden doen volkomen hetzelfde.

De Christelijke Gereformeerden hebben de Kerkenordening van Dordrecht van 1619 als regel voor het Bestuur der Kerk aangenomen; al de Doleerenden hebben aanstonds, toen zij verlost waren van de organisatie van 1816, verklaard, dat zij nu de Kerkenordening van 1419 tot regel hadden.

Wat wil men meer? De Christelijke Gereformeerden en de Doleerenden zijn vereenigd in alle; waarin de oprechte Gereformeerden in ons land vereenigd moeten zijn. Zij zijn vereenigd door den band des geloofs; een band, waardoor de Heere zelf Zijn volk vereenigt. Hij HEEFT hen vereenigd. En als de Heere dit gedaan heeft en doet, is de vraag, zullen wij ons vereenigen? inderdaad, om niets meer te zeggen, voor een Christen geheel onbetamelijk.'

Daarop volgde de uitroep:

'Wie daarom thans niet met al zijn vermogen de samenwerking tracht te bevorderen van de Christelijke Gereformeerde Kerk en de Nederduitsche Gereformeerde Kerken (doleerende), handelt in strijd met al de vroegere Gereformeerde Kerken in ons land: in strijd zelfs met de Acte van Afscheiding der eerste uitgeleide Gemeente in ons land; in strijd met de eerste synode der Christelijke Gereformeerde Kerk in 1836; en wat oneindig meer zegt, hij handelt in strijd met het Woord van God.'

Van Velzen weet ook van bedenkingen/bezwaren; hij maakt er melding van in een *Gelegenheidsrede*, uitgesproken te Alphen aan den Rijn, 8 juli 1888; hij weerlegt ze ook:

'Maar als dan de Christelijke Gereformeerden bij de Nederduitsch Gereformeerden en de Nederduitsch Gereformeerden bij de Christelijke Gereformeerden vele

gebreken ontdekken of meenen te ontdekken, moet dit het samenwonen niet verhinderen? Juist het tegendeel. Jezus zendt zijn dienaren niet, om een gemakkelijk, aangenaam leven te leiden: Mij zendt hen niet om geprezen en geëerd te worden, ofschoon zij, die zich aan hen vergrijpen, een ontzettend oordeel over zich halen; maar Hij zendt hen, om de Gemeente als een reine maagd aan Christus voor te stellen: Hij zendt hen, om Zijn voorbeeld na te volgen, te verdragen, met zachtaardigheid te onderwijzen, maar ook, waar het noodig is, scherpelijk te bestraffen. En wee! nogmaals wee! hun die bevreesd voor moeilijkheden, of uit zucht naar tijdelijk gewin, of als heerschappijvoerders in de heilige bediening zich gedragen, en de vereeniging van al Gods vtlik, en zóó in ons land, het samenwonen van alle Gereformeerden, door woorden, of geschriften in den weg te staan en verhinderen' (p. 53).

Daarop volgt zijn vermanend woord:

'Laat er dan geen verwijdering meer zijn tusschen zonen van hetzelfde huis. Laten geen woorden meer gesproken, veel minder geschreven worden, die de verwijdering zouden bevorderen. Wie zich daaraan schuldig maakt, zou tegen de Heere, tegen Zijn Woord en tegen Zijn volk spreken. Nu hetgeen tot het wezen en tot de kenmerken der Gereformeerde Kerk, tijdens de Synode van Dordrecht in 1618 en 1618, behoort, beslist en duidelijk zoowel bij de Doleerende of Nederduitsch Gereformeerde, als bij de Afscheidene of Christelijke Gereformeerde Kerk aangenomen, beleden, gevonden wordt, *mag* er geene voorwaarde over bijzaken gemaakt, en geen verheffing geduld worden, waardoor het samenwonen, Gods wil en werk, wordt verhinderd' (pag. 54).

En even verder spreekt hij de diep gewortelde wens uit:

'O, laten dan allen die Hem vreezen zich vereenigen: laten alle Gereformeerden samenwonen: het gebed klimme op tot den Heere, niet slechts in het openbaar, maar in de afzondering, uit de binnenkamers, uit het hart, ernstig, aanhoudend, vrijmoedig en ootmoedig, en dat het ook van de vereenigde Gereformeerde Kerk in Nederland nog moge gezegd worden: "Gij hebt u vorstelijk gedragen niet God en met de menschen, en gij hebt overmocht"' (p. 56).

Een jaar later, in 1889, spreekt Van Velzen, bij de overdracht van het rectoraat aan de TS te Kampen een rede uit, getiteld: *De Vereeniging van Waarheidsliefde en Verdraagzaamheid*. Dan klinkt er teleurstelling in zijn slem:

'Nog is de vereeniging niet getroffen met broeders, die hetzelfde geloof met ons belijden. Ik spreek er thans niet meer over, maar ik haast mij u te zeggen: dat ik deze teleurstelling niet wijt aan onze School. Neen, stond het aan ons, dan had alle twist en verschil reeds lang een einde genomen, en ik houd mij verzekerd, zoodra slechts deze School den geest der liefde, der

waarheid en verdraagzaamheid in de gemeenten kan bevorderen, zal eenparig de dank tot God opklimmen, wegens het broederlijk samenwonen' (p. 47).

Toen in de zomer van 1892 dan in Amsterdam tot de Vereeniging werd besloten, kwam de oudgeworden Van Velzen de bomvolle Keizersgrachtkerk binnen, terwijl zijn zoon daar het volgende mocht meedelen:

'Steeds heeft mijn vader begeerd den dag te mogen aanschouwen, welken het hem thans vergund wordt te beleven. De eenheid der kinderen Gods, het samenwonen van hen, die één van geestesrichting en van belijdenis op kerkelijk eif van elkander gescheiden leefden, werd door hem steeds bepleit als onafwijsbare eisch van het Gereformeerd beginsel.'

Er stond intussen een nieuwe generatie docenten in Kampen les te geven. Daarvan was de jonge *Herman Bavinck* de figuur met de meeste contacten richting Kuypcr (deze had hem al eens benaderd voor een professoraat aan de VU). Ook had Bavinck veel waardering voor de Dolerenden. Overigens behield Bavinck een heel zelfstandige positie tegenover de leiders van de Doleantie.

Bremmer schrijft over Bavincks betrokkenheid het volgende: 'Hij sprak zijn verdriet uit over de onnatuurlijke scheiding van Christus' kerk in deze landen. "Wij zijn dus niet *de* kerk, gelijk sommigen onzer wel eens Leggen, maar een gedeelte der kerk; er is een groot deel des broederen, die achteraan komen en door ons reeds lang worden verbeid"' (R.H. Bremmer, *Herman Bavinck en zijn tijdgenoten*, Kampen 1966, p. 54).

We kunnen hier niet alle (oud-)docenten van de Theologische School hepreken (in hun posities tegenover de Doleantie); we noemen nog Lucas *Lindeboom*, de kleine professor, die een behoorlijk stevige oppositie tegenover Kuypcr voerde. Lindeboom benadrukte krachtig de eigen aard van de Afscheiding, het 'eigen beginsel', dat eigenlijk als de enige weg naar reformatie in de 19e eeuw moest worden aangemerkt. Hij durfde het wel aan om te vragen dat Kuypcr c.s. de Afscheiding eerst dienden te erkennen als een werk van God, als een verplichting die gewoon voortvloeide uit de artt. 27-29 van de NGR. Rechtljnigheid die Lindeboom – als we niet beter wisten – nogal in de huurt van een verenging van de oecumenische ruimte zou kuineii brengen. Maar Lindeboom is later royaal over de brug gekomen met zijn acceptatie van de Vereniging. Overigens is Lindeboom ook de man die maatschappelijk en politiek zijn sporen heeft nagelaten in de Ned. samenleving! Wie van gereformeerde zuilvorming wil spreken, moet zich niet alleen met Kuypers strategieën en constructies bezighouden, maar zal er niet aan ontkomen om zich met Lindebooms actieradius te confronteren. Een boeiende figuur – die geboren bakkerszoon uit de contreien tussen Zwolle en Kampen.

H. Veldman

Met Pinksteren deden ei- in de geineente waartoe ik be- hoor, eei- tiental jonge mensen belijdenis van het geloof. Na hun ja-woord zongen ze Psalm 121 vers 1:

*Ik sla mijn ogen op en zie
de hoge bergen aan, waar komt mijn hulp vandaan?
Mijn hulp is van mijn Here, die
dit alles heeft geschapen. Mijn herder zal niet slapen.*

Daarna zong de gemeente de nicuwe belijdende leden toe met vers 2 en 3:

...uw wachter sluimert niet!

(...)

De Heer houdt (...) voor u de wacht.

Waarna gezamenlijk vers 4 werd gezongen:

De Heer (...), Hij is het die u hoedt.

Een schaap op de helling

Het beeld dat bij het zingen van deze psalm naar voren komt, is dat van een schaap dat op een redelijk steile hel- ling graast. Erg plezierig mocht het daas niet zijn, tussen die bergtoppen, maar het schaap vertrouwt op z'n oplet- tende herder. De symboliek hiervan is duidelijk: Het schaap staat model voor de jonge gelovige, die zijn ver- trouwen op de Here (de herder) belijdt. Vandaar ook dat de gemeente (als kudde) vervolgens het schaap mag toe-

ringen hoe groot de kwaliteiten van die herder wel niet zijn. De psalm eindigt met een gezamenlijke lofprijzing.

In de *Korte Verklaring* komt dit beeld ook voor. A. Noordt zij wijst erop dat de dichter kennelijk in een grote nood situatie verkeert, maar toch zijn vertrouwen op de Here blijft stellen. Vervolgens probeert hij de beelden te duiden: De Here is als een herder van de kudde, als een nachtwaker van een stad, als een beschermer van de reizi- ger. Opmerkelijk is dat W. Barnard in zijn herijming voor het *Liedboek voor de Kerken* (en nu ook in ons *Gerefor- meerd Kerkboek*) met name het beeld van de herder en het schaap uitwerkt.

Mijn inziens kan de vraag gesteld worden, of deze sym- boliek wel juist is. P. Groenenberg laat in zijn bespreking van deze psalm de hele schaap- en herder-symboliek weg (De *liederen hammaïloth*, blz. 24-33). Hij heeft het over de ballingen die uit Babel onderweg gaan naar Jeruzalem. God is degene die kracht en bescherming geeft om de tocht te volbrengen. Alleen in de voorbeelden van be- scherming die God geeft, ziet Groenenberg beeldspraak. Vandaar mijn vraag: mag het beeld van schaap en herder inderdaad op de helling!

Beeldtaal

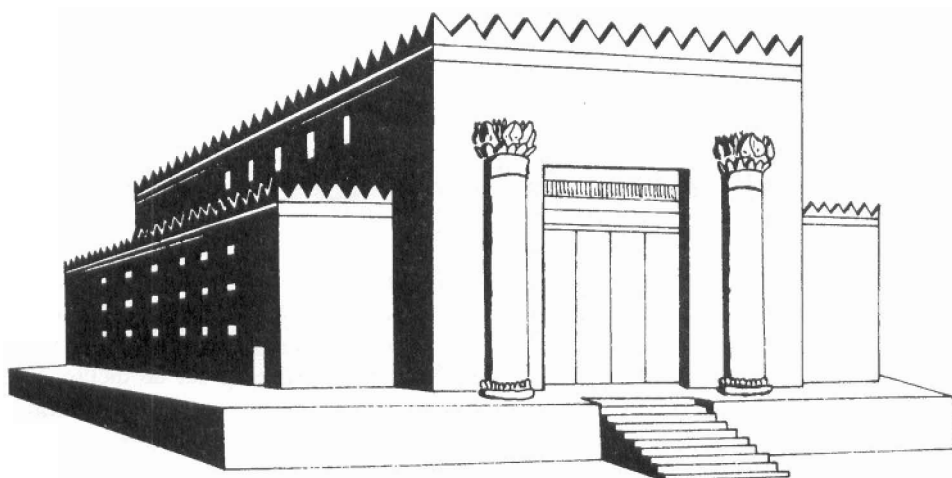
Veel Rijnse teksten, zoals profetieën van Jesaja, het boek Spreuken of de Psalmen, bevatten beelden. Bij exe- gese van die teksten moet de verklaarder een grondige kennis hebben van de taal zelf. Maar het gevaar is niet denkbeeldig dat de beschreven en verbeelde gebeurtenis- sen, personen of objecten toch een eigen leven gaan lei- den. De kans bestaat dat we die ie twintigste-eeuws op- vatten. Lezen we in het Oude Testament over de tempel, dan is de beschrijving die er van gegeven wordt, niet vol- doende om die tempel zichtbaar te laten zijn. Er zijn na- tuurlijk allerlei reconstructies gemaakt, maar die verschil- len onderling nogal, al naar gelang de onderzoekers meer Egyptische, Foenicische dan wel Mesopotamische in- vloed hebben aangenomen. En ook bijvoorbeeld een schip 7ag er natuurlijk in de oudheid heel anders uit dan nu, de voortbeweging gebeurde op een andere manier en het formaat was veel kleiner.

Voor het uitleggen van bijbelse beeldtaal is dus niet al- leen kennis van de taal met zijn grammatica, woordbete- kenissen en staande uitdrukkingen van belang, maar ook kennis van het functioneren van die beelden in de situatie van toen. Daarmee zijn we op het terrein van de oudheid- kundige en de kunsthistoricus terecht gekomen.

De Zwitserse oudheidkundige Othmar Keel schreef een boeiend boek over het functioneren van voorstellingen in

'Redt mij van de horens der woudossen' (Psalm 22,22). In deze psalm komen dieren (stieren, honden, leeuw) voor als tegenstanders. Keel wijst erop dat deze dieren vaak een demonisch karakter meekregen.

'Poging tot een reconstructie van de tempel van Salomo (Wright en Albright) Keel wijst op de duidelijk Assyrische invloed in dit zgn langhuistype, alsmede op lokale Kanaänitische, Fenicische en Egyptische invloeden op onderdelen

de beeldende kunst van het oude Oosten: De wereld van de oud-oosterse beeldsymboliek en het Oude Testament, met als ondertitel: *toegelicht aan de hand van de Psalmen*. Aan de hand van gegevens die Keel aandraagt, is het mijns inziens mogelijk om de schaap- en herder-interpretatie van Psalm 121 te vervangen door een betere. Ik ben me ervan bewust dat door mij voorbij gegaan wordt aan taalkundige kwesties. Wel heb ik geprobeerd de visie van Keel te verifiëren aan andere bijbelse gegevens.

Iconografie

Keel wijst er in zijn boek op dat er twee toegangen zijn tot de wereld van het oude Oosten: woorden en vormen. Kunstwerken en gebruiksvoorwerpen zijn veel directer en concreter materiaal dan de taal, die maar door weinigen kan worden gelezen. Bovendien zijn er nogal wat teksten die wat kun vormgeving betreft (Egyptische hiërogliefen) nauw verwant zijn aan de beeldende kunst. Bestudering van de cultuur van het oude Oosten aan de hand van overgeleverde beelden heeft het voordeel, dat we ons direct kunnen inleven in die wereld. Bij het zien van voorstellingen worden we gedwongen, met de ogen van het oude Oosten te gaan kijken. Alledaagse dingen zoals de ton, huii.cn, bomen enz. blijken door de samenhang waarin ze geplaatst zijn andere betekenissen te hebben dan nu bij ons. Ycel vormen, kleuren en samenstellingen dragen een symbolische betekenis. Bovendien geeft een voorstelling geen totaalbeeld, maar een opsomming (naast, onder of boven elkaar) van verschillende aspecten van een gebeurtenis of boodschap. Dat naast elkaar zetten vinden we in de psalmen heel vaak toegepast, aldus Keel.

De bestudering van de oud-oosterse beeldtaal of iconografie kan de studie van de schriftelijke bronnen natuurlijk niet vervangen. De toegang via de taalstudie blijft zonder twijfel de 'via regia'. Maar de toegang via de iconografie geeft daarop een welkome aanvulling met origineel en authentiek materiaal. Volgens Keel komt het conventionele en het originele van het Oude Testament pas

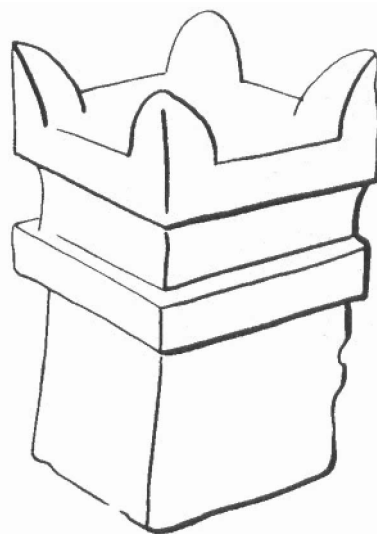
dan duidelijk naar voren, als die rijke wereld van de talen en de beelden van de oud-oosterse cultuur consequent in de bestudering daarvan wordt betrokken.

Keel omschrijft het doel van zijn boek als het aantonen van gelijke, overeenkomstige of ook wel volkomen tegengestelde opvattingen over een bepaald gebeuren in het oude Israël en de wereld daar omheen. Hij levert materiaal aan, geeft hints in een bepaalde richting, maar de lezer mag daaruit zijn conclusies trekken ten aanzien van de interpretatie van de betreffende Schriftgedeelten.

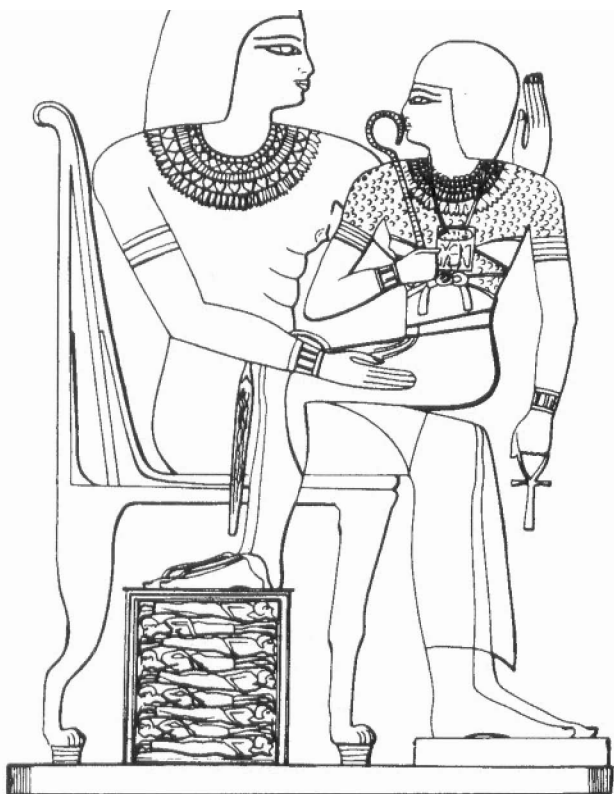
Tempels en bergen

Het eerste iconografische probleem zit al in vers 1 van Psalm 121:

*Ik hef mijn ogen op naar de bergen:
vanwaar zal mijn hulp komen?*

'Hoorn mgn's heils' (Psalm 18,3) Altaar uit het Syrisch-Foenicische gebied, waarop duidelijk de hoornen op de vier hoeken te zien zgn

'Uw vijanden als ren voetbank voor uw voeten (Psalm 110,1) Keel wijst erop dat de toekomstige farao, die hier op de schoot van de verzorgster zit, zijn toekomstige vijanden al, als een presentje van de goden, als een voetbank onder z'n voeten heeft. In Psalm 110 houdt Jahwe zich uitdrukkelijk dat recht voor

Wat moeten we ons voorstellen bij het woord 'bergen'? Zijn dat de toppen van de hellingen waarover het schaap gaat, zijn dat de bergen rondom Jeruzalem waarheen de bidder zich richt (A. Noordzij) of het gebergte waar de ballingen vanuit Babel doos heen moeten trekken voordat ze weer in Israël kotnen (P. Groenenberg)?

Bergen hadden, volgens Othmar Keel, allerlei betekenissen in het oude Oosten. Natuurlijk waren het landschappelijke objecten, die een grote hindernis konden opleveren tijdens de reis. Anderzijds boden ze de nodige bescherming. Bergen maken zo'n groot deel uit van het aardoppervlak, dat ze symbool stonden voor de aarde zelf. Als in Psalm 98,8

de stromen in de handen klappen,

de bergen tezamen jubelen

dan vormen die gezamenlijke bergen de gehele aarde (Keel, blz. 36), de stromen her water. Het vers staat ook parallel aan vers 7:

de zee bruiet en haar volheid,

de wereld en wie er in wonen.

Ook werden de bergen gezien als de fundamenteën, de zuilen van de hemel. Daarmee hadden ze de functie van di-

rect verbindingselernent tussen hemel en aarde. De on-grijpbaarheid en eigenmachtigheid van de bergen deed ze voor de antieke mens als iets goddelijks, zelfs als goden verschijnen. Een berg was ook de plaats waar in de Oosterse mythologie het ontstaan van de aarde lag (Keel, blz. 17 e.v., 100 e.v.).

Wanneer we deze serie betekenissen inlezen in Psalm 121,1, dan komen we niet direct veel verder. Het vers zelf geeft nauwelijks een kader voor de interpretatie. De kanttekenaren van de Statenvertaling wezen er al op dat er van bergen geen hulp te verwachten is. Keel vermeldt echter dat de zegswijze 'ik hef mijn ogen op' verwant is aan vooral Babylonische namen met deze uitdrukking erin en daarachter de naam van een of andere godheid. Het gaat dan om een zoekend, smekend uitzien naar zo'n god. In die context lijkt het er op alsof de dichter van deze psalm deze uitdrukking als uitgangspunt heeft genomen voor zijn vraagstelling waar vandaan er goddelijke hulp in het leven is te verwachten is. Alleen van Jahwe, de Schepper van heel de zichtbare wereld, hemel en aarde, met daartussen die bergen, ook Gods werk. Niet van waar anderen hun hulp verwachten, van die geheimzinnige bergtoppen waar de goden huizen.

Als er in vers 1 inderdaad zo'n tegenstelling tussen Jahwe en de afgoden aanwezig is, dan komt er veel meer religieuze spanning in de tekst van deze psalm, Zou het 'sluimert noch slaapt' dan inderdaad niet op de herder slaan, maar gesproken zijn (zoals P. Groenenberg in zijn exegese al aangaf; a.w., blz. 27, 28) in contrast met al die afgoden, die in vergelijking met Jahwe slechts levenloze machten zijn?

J.M. de Jong

DE JEUGDBOND VERZET ENIGE BAKENS

Vernieuwing is geen teken van afval

Wie een organisatie kritisch een spiegel voorhoudt, wordt nogal eens met wantrouwen bekeken. Toch komt een dringend advies om op tijd de bakens te verzetten niet voort uit de begeerte om zo'n organisatie oin zeep te helpen. Al evenmin heeft hei te maken met afkeer van het verleden. Hoogstens wordt met enige aandrang geargumenteed dat liet verleden niet in elk opzicht de goede antwoorden geeft op zaken die in het heden spelen.

In ieder geval heeft het een paar voeten in aarde gehad voordat er binnen de diverse jeugdbonden positief werd gereageerd op hen, die adviseerden de manier van werken aan te passen aan de eisen van de tijd. En nog zijn er beleidsbepalende bestuurders die proberen de boot af te houden.

De Bond van Gereformeerde Jeugdverenigingen heeft inmiddels het besluit genomen definitief over te schakelen op nieuw beleid.

Daar is heel wat aan vooraf gegaan. Denk alleen maar aan de geruchtmakende discussie over het al of niet aanvaarden van overheidsgeld. Het is ook een moedig besluit, omdat het niet zonder risico is. Het ontwikkelen van nieuwe methodieken en werkvormen moet plaats vinden op braak terrein. En het is nog maar de vraag of de lieve jeugd bereid is zich in te spannen, om zich die nieuwe tnnnier van werken eigen te maken.

Jammer is ook dat er met het oog op vernieuwing van beleid (nog) geen afstemming plaatsvindt met de bond 'voor de jongere jeugd'. Het gevolg is dat jonge mensen, juist wanneer ze zelfstandig verenigingswerk opzetten, straks aan een heel nieuwe manier van werken moeten wennen.

Alle inspanning voor dit vernieuwende beleid heeft maar één oorzaak: bezorgdheid over de wijze waarop de jeugdverenigingen op dit moment functioneren.

Het is de bedoeling het oude ideaal: dat je al jong van elkaar leert om je hemelse Vader zelfstandig lief te hebben, niet behulp van eigentijdse werkvormen na te streven.

Met hoofd en hart en hand

Beleid kan trouwens ook veranderen zonder dat er van een doordacht besluit sprake is. Tegen de achtergrond van de geschiedenis van het jeugdwerk is het opvallend dat, bij handhaving van de doelstelling, het studiemateriaal eti de methodiek zich steeds meer op de inhoud van de bijbel zijn gaan concentreren. Jeugdverenigingen, die voor de oorlog hun leden vormden 'op alle terreinen van liet leven' hebben hun agenda versmald, zodat ze bijbelstudie-verenigingen zijn geworden.

Dat geldt trouwens niet alleen van de jeugdverenigingen. De voormalige mannenbond heeft dit proces zelfs in zijn nicuwc naam voltooid?

Hoe waardevol die aandacht voor de bijbel ook is, tegen de versmalling van de doelstelling, zoals die uitkomt in de term *bijbelstudie*, heb ik grote bezwaren. Ik wil de voornaamste noemii:

1. Het woord studie heeft een sterk intellectualistische klank. Alsof het op de verenigingen alleen maar gaat otri kennis en inzicht van Gods Word. De omgang met de bijbel is meer dan een zaak van het verstand alleen.

2. Het woord *bijbelstudie* wekt de indruk dat alleen de bijbel voorwerp van bespreking is op de vereniging.

Samengevat: het woord bijbelstudie, als aanduiding kan de specifieke activiteit van ons verenigingswerk, is te smal in zijn visie op de mens en te smal in zijn visie op de agenda van de vergadering.

Daarom willen we voor de jeugdverenigingen met nadruk terug naar de oiide doelstelling: meewerken aan de geloofsvorming van jonge mensen in alle aspecten van hun bestaan.

Alleen, het vertalen van die doelstelling in methodieken en werkvormen, die passen in deze tijd, vraagt een geheel eigen instelling.

Het gaat erom dat de jongelui niet alleen praten over een bijbelgedeelte, of op zich in laten werken wat de boodschap van een bepaald onderwerp is. Het is de bedoeling dat zij ook affiniteit ontwikkelen met betrekking tot de aan de orde zijnde zaken en er zich door (laten)trainen.

Een voorbeeld kan wellicht beter duidelijk maken wat ik bedoel.

Laten we ervan uitgaan dat het verhaal van de barmhartige samaritaan op liei rooster staat. Centraal staat dan de vraag: wie is mijn naaste.

Uiteraard zal er eerst zorgvuldig geluisterd worden naar de stem van de Here Jezus zelf. Maar als we het verhaal tot leven willen laten komen, is het van belang de concrete verbanden in het óóg te houden. Dat betekent dat bijvoorbeeld niet alleen wordt verteld waarom die priester en die leviet er zo slecht afkomen, maar ook hoe die weg precies liep waar het zich allemaal afspeelt.

Daarvoor kun je een paar jongelui de opdracht geven een krantebericht samen te stellen, waarin (eventueel met een situatie-schets of een foto) de roofoverval wordt verslagen.

Deze gelijkenis zou ook overgezet naar een situatie in onze tijd, in drama gezet kunnen worden. Bijvoorbeeld doordat opgeschoten jeugd iemand in elkaar slaat, terwijl

voorbijgangers een omweg maken. De opdracht is dan: wat doe jij in zo'n geval.

Een vraag die niet theoretisch, in debat wordt beantwoord, maar fysiek aan het slachtoffer. Bij zo'n gelegenheid kun je ook best eens een broeder politie-agent uitnodigen, oti te vertellen hoe mensen reageren bij een ongeval.

Voor de concretisering kan nagedacht worden over de naaste in je eigen omgeving. Ken je niensen, die hulp nodig hebben. Maak daarvan maar eens een lijst. En vraag je af wat je daarmee nu doet. Als de lijst tnager blijft moet je je afvragen of je geen priester of leviet bent. Laat dan maar eens een diaken kotnen om te vertellen over hulpverlening.

Informatie kan worden verstrekt over jeugdhulpverlening, over zwervkinderen in de grote steden, over de stichting Kuria in Amsterdam.

Er zijn leden op de vereniging die deze informatie kunnen verwerken in een lied, dat bij de gitaar gezongen kan worden. Anderen uiten zich met potlood, verf of collage-materiaal.

Aan het eind van twee of drie verenigingsavonden wordt de balans opgemaakt: wat hebben we van het verhaal begrepen, wat heeft het ons gedaan, wat kunnen we ermee doen.

Met andere woorden: de jeugd komt achter de barrière van tafels vandaan, door niet alleen verhaal bezig te zijn, maar ook affectief en fysiek. De boodschap moet behalve het hoofd, ook het hart en de handen gaan beheersen.

Werken met modules

Deze manier van werken vraagt heel veel van onze jonge mensen op de vereniging. Om hen daarbij te helpen heeft de Jeugdbond een commissie Methodiek en Werkvormen in het leren geroepen, die verantwoordelijk is voor het ontwikkelen van begeleidingsmateriaal.

Het is de bedoeling om daarbij het bestaande studiemateriaal als uitgangspunt te nemen. Daaromheen worden zogenaamde modules ontwikkeld, die als een soort handleiding de jeugd leren hoe ze, in bovengenoemde zin, met de onderwerpen om kunnen gaan.

De volgende ideeën zijn daarbij richtinggevend geworden:

1. De onderwerpen moeten direct aansluiten bij de concrete werkelijkheid waarin jongeren leven. Om een aantal thema's te noemen:

- geloofszekerheid en twijfel
- vrijetijdsbesteding
- kerken en secten
- vriendschap, verkering en verloving
- hoe zit je in de kerk
- de omgang met God
- school en werk
- bezig zijn met muziek (passief en actief)
- geldbesteding
- de nood in de wereld en wat we eraan doen

2. De onderwerpen, die gekozen worden, moeten vanuit

hun specifieke eigenheid benaderd worden. Zo moet je bijvoorbeeld, als je spreekt over 'twijfel', een manier van omgaan met elkaar kiezen waarin jongeren los durven re komen.

Bij 'muziek' zul je niet moeten praten, maar spelen en zingen. Bij 'kerken en secten' kun je heel goed een deskundige uitnodigen.

3. Hij de keuze van thema's wordt dus rekening gehouden in het wat onder jongeren leeft. Maar leidinggevend moeten ook aandacht vragen voor wat onder jongeren behoort te leven. We belijden immers dat we ons moeten onderwerpen aan de norm van Gods Woord. Die norm komt van bovenaf ons leven binnen en staat vaak haaks op onze eigen beleving. Zo is het heel goed mogelijk een aantal specifiek bijbelse of historische onderwerpen te agenderen:

- de Bergrede, het boek Spreuken of het Hooglied
- de Psalmen en onze geloofsbeleving
- de brief aan Efeze en gemeentecopbouw
- onze Toekomstverwachting
- de Vrijniaking
- de relatie tussen Gereformeerd Vrijgemaakt, Christelijk Gereformeerd en Nederlands Gereformeerd
- te denken is ook aan min of meer liturgisch opgezette activiteiten rond de christelijke feesten

4. Na een voorlopige inventarisatie van te behandelen thema's wordt een opzet voor een vijfjarenplan gemaakt. Daarbij wordt rekening gehouden met:

- modules die hooguit vier of vijf vergaderingen beslaan
- een goede afwisseling per seizoen
- variatie in werkvormen binnen en buiten de modules
- ruimte om verenigingen ook eigen keuzes te laten maken
- zodanige variatie dat jongeren gedurende vijf jaren op het hele palet van hun christelijke geloofsbeleving worden aangesproken

Het doel van deze informatie

Ook de plannen van de Jeugdbond wordt gepubliceerd in het eigen orgaan, het CJB. Soms verschijnt er ook een verslag van een vergadering in het ND. Deze informatie bereikt echter niet allen, of is vluchtig van aard.

Ik ga ervan uit dat kerkleden, die zich bewust niet de begeleiding van de jeugd van de kerk bezig houden, direct of indirect De Reformatie lezen. Zij moeten weten wat er in de loop van het volgend jaar op de jeugd afkomt.

De praktijk leert dat een warme begeleiding van ouderen, die het zelfstandige jeugdwerk in z'n waarde laat, sterk stimulerend werkt.

Bovendien kosten deze nieuwe plannen geld. De Jeugdbond heeft aanvankelijk gedacht de plannen te kunnen financieren via een subsidie-aanvraag richting overheid. Dit beleid leverde kritiek op. En door die kritiek heeft het bestuur zich laten gezegen. Logisch gevolg daarvan is dat nu de kerken worden aangesproken om financiële steun. Ik ben, in het licht van de voorgeschiedenis, van mening dat de kerken nu op dat verzoek royaal behoren te

reageren.

Met mooist lijkt mij een regeling, waarbij er één week in het jaar wordt gekozen, waarin landelijk het jeugdwerk in het centrum van de aandacht wordt geplaatst. Via plaatselijke acties, voor de jeugd en door de jeugd, zouden fondsen geworven kunnen worden, die via een bepaalde verdeelsleutel besteed moeten worden aan kaderwerk voor de jeugd.

Waarom zouden we daarvoor onze jongeren bijvoorbeeld niet één zondag per jaar zelf in de kerkdienst laten collecteren!

Onze jeugd is die moeite meer dan waard.

H. Folkers

PERSBERICHT

Gereformeerd appel '92

Verklaring

Dit jaar wordt de vereniging van afgescheidenen en dolerenden van 1X92 herdacht, een gebeurtenis die op de tijdgenoten een diepe indruk maakte. Rij de herdenking van deze gebeurtenis in deze tijd wordt door veel gereformeerden de onderlinge verdeeldheid als pijnlijk ervaren.

Wij leven anno 1992 in een tijd van secularisatie en ontkerkelijking en bezien met zorg hoe onze samenleving zich steeds meer ontdoet van wat nog aan het christelijk geloof of de christelijke norm herinnert. Tegelijk kijken wij terug op een eeuw kerkgeschiedenis waarin gereformeerden er niet in zijn geslaagd de hartelijke eenheid van de 'heilige, algemene, christelijke kerk, de gemeenschap der heiligen' gestalte te geven als een teken van Gods Koninkrijk. Het is onze behoefte daar dit jaar bij stil te staan.

Wij doen dat in het besef dat het Jezus Christus zelf is die ons voorgaat in het gebed om eenheid (Joh. 17 : 21). Christus wijst daarbij op het getuigenis dat hiervan uitgaat, 'opdat de wereld gelove dat Gij Mij gezonden hebt'. Wij willen ons door dit woord laten leiden, in de overtuiging dat het laten voortbestaan van de verdeeldheid onder gereformeerden schade is voor de zaak van Jezus Christus in deze wereld.

Met name de christelijke gereformeerde kerken, de vrijgemaakt gereformeerde kerken en de Nederlands gereformeerde kerken hebben zich in de afgelopen decennia dikwijls, in elkaar herkend en dit ook uitgesproken. Niet alleen in kerkelijke vergaderingen, maar ook in allerlei verbanden waarin gereformeerden met elkaar op broederlijke en zusterlijke wijze samenwerken.

ondergetekenden, allen leden van één der genoemde kerken, verheugen zich over de groeiende plaatselijke contacten en de berichten over goede en hartelijke samenspraken. Wij willen deze groei van de band tussen gereformeerden van harte aanmoedigen en anderen oproepen daartoe naar vermogen een bijdrage te leveren. Deze verklaring doet een appel op gereformeerden de situatie onder ogen te zien en concrete wegen te zoeken voor kerkelijke toenadering.

Onze aandacht gaat uit naar het stimuleren van het gezamenlijk belijden in woord, zang en gebed. Reeds nu worden mogelijkheden daartoe benut door plaatselijk samen Bijbelstudie te verrichten of samen een thema-avond te beleggen. Wij willen deze activiteiten ondersteunen en opdragen in het gebed. Voor gereformeerden die plaatselijk initiatieven nemen willen wij een landelijk, aanspreekpunt zijn.

Het appèl dat wij op deze wijze willen laten uitgaan richt zich op gereformeerde gemeenteleden en wil een aanvulling zijn op de kerkelijke samenspraken. Dat werk ligt

VAN RIET SCHOTEN

BOEKHANDEL	KANTOORVAKHANDEL	KANTOORINRICHTING
Boekhandel	Keizerswaard 8 Rotterdam	Tel. 010-4820488
Kantoorvakhandel	Keizerswaard 73	Tel. 010-4821365
Kantoorinrichting	Meeldijk 123 Barendrecht	Tel. 01806-19744
Faxnr. 010-4793699 Rotterdam	Faxnr. 01806-21165 Barendrecht	

op de weg van ambtsdragers en kerkelijke vergaderingen. In die verantwoordelijkheid kunnen en mogen wij niet treden. Bij het uveel-wegen van de kerkelijke verdeeldheid van gereformeerde helijders leggen we bovendien ieder 'activisme' af, maar worden veeleer vervuld met ootmoed en besef van eigen tekortkomingen.

Wij zijn van mening dat het zo moeizaam gebleken proces van kerkelijke herkenning hemoeilijkt wordt door afstand – dikwijls slechts in schriftelijk verkeer – elkaar voortdurend te blijven bevragen. Met het oog op de ernst van de zaak en de volgende generaties vragen wij ons af of deze vorm van communicatie niet moet worden ondersteund en aangevuld door contacten tussen gemeenteleden zèlt. Kerkelijke toenadering wordt ook bevorderd door elkaar als gemeenteleden te ontmoeten en elkaar nader te leren kennen.

Daarom zullen wij ons in de toekomst richten op de bevordering van alles wat dienen kan tot wederzijdse contactoefening en gemeenschappelijk belijden. Wij hopen dat dit signaal in de kerken ral worden verstaan en aanleiding mag zijn tot nieuwe bezinning.

Wij vragen God om wijsheid en ontferming en bidden dat de belijdenis van 'één heilige, algemene, christelijke kerk, de gemeenschap der heiligen', die wij allen 's zondags méé uitspreken, voor ons en voor de kerken waar wij deel van uitmaken een nieuwe realiteit mag worden.

Het Gereformeerd Appèl '92

Het Gereformeerd Appèl '92 is een bewering van 'gewone' kerkleden en is gericht op persoonlijke onimooting, geloofsherkenning en samenwerking van gereformeerden uit de christelijke gereformeerde kerken, de vrijgemaakt gereformeerde kerken en de Nederlands gereformeerde kerkcii. Op deze wijze wil het Gereformeerd Appèl een bijdrage leveren aan de kerkelijke toenadering. Het Gereformeerd Appèl wordt gedragen door een brede overleggroep en een uitvoerend comité, dat de praktische zaken behartigt. Het is de bedoeling jaarlijks een gebedssamenkomst te beleggen en periodiek een 'doorgeefbrief' te verspreiden. Deze brief – die wil informeren en stimuleren – kan door de gemeenteleden zelf worden doorgegeven. Belangstellenden kunnen de doorgeefbrief tegen geringe vergoeding toegestuurd krijgen. Wij stellen het zeer op prijs om het ons herkenbaar te maken, indien u zich aangesproken voelt door dit appèl.

Contactadressen van het Gereformeerd Appèl zijn.

Vogelenzangseweg 42, 2111 HS Aardenhout
Albert Schweitzersingel 360, 3822 BZ Amersfoort
De Gaullelaan 20, 2625 PH Delft
Wagenmaker 11, 3401 TC IJsselstein
Bronsmos 7, 2914 AC Nieuweskerk a/d IJssel
Panfluitstraat 22, 1312 PJ Almere
Rietland 20, 3621 GZ Breukelen
Prinses Irenestraat 8, X071 NZ Nunspeet
Parelvissersstraat 551, 7323 BX Apeldoorn
De Hoghe Weijdt 59, 1851 EC Heiloo

Gebedssamenkomst '92

Theina: 'Opdat zij allen één zijn, ...opdat de wereld gelove, dat **Gij** Mij gezondend hebt' (Joh. 17 : 21j).

Sprekers: E. Schuurman, D. Koole.

De gebedssamenkomst wordt gehouden op zaterdag 29 augustus in de Chr. Geref. Ichthuskerk, Grote Haag 154, Amersfoort en begint om 20.00 uur.

Wij zouden het fijn vinden als u de samenkomst wilt bezoeken om deze zaak gemeenschappelijk in gebed te brengen. Wij vragen de christelijke gereformeerde, Nederlands gereformeerde ca vrijgemaakt gereformeerde kerken de zaak van de kerkclijcke eenheid op zondag 30 augustus in de gebeden te gedcnken.

J.F. Arends, Enschede

D.J. Bakker, Baambrugge

A. van den Berg, Bodegraven

A. Biersteker, Wezep

A.P. de Boer, Nijkerk

J. Bouwmeester, Dinxperlo

G.J. Buijs, Apeldoorn

A.Th. van Deursen, Amstelveen

G. Glas, Bunnik

S. Griffioen, Loenen a/d Vecht

K. Gunnink, Groningen

I.D. Haarsma, Zwolle

L. Harms, IJsselstein

M. Heslinga, Almere

W. Heslinga-van Dijk, Almere

H. Hoksbergen, Amersfoort

D. Kamsteeg, Amersfoort

H.J. van Klinken, Almere

J.L. Krabbendam, Middelburg

R. Kuiper, IJsselstein

T. Kuiper-de Haan, IJsselstein

M. van Loon, Aardenhout

I. Meulink, Enschede

A. Modderman, Amersfoort

J.J. Oostenbrink, Utrecht

J. Poedcr, Soest

A.H. Poelman, Krimpen a/d IJssel

G.J.A. Raven, Oegstgeest

J.P.M. Rietkerk, Genemuiden

J. van Riggelen-Braakman, Amersfoort

A. Rouvoet, Nunspeet

Jac. Schaeffer, Rotterdam

E.W. Sciaeffcs-de Wal, Rotterdam

E. Schuurman, Breukelen

C. Snee, Koog a/d Zaan

A.W. Strengholt-van Keulen, Heiloo

S. Strijbos, Maarssen

F.H. Tijssen, Barneveld

D.J. van Veelen, Nicuwerkck a/d IJssel

N.H. Vermeeren, Wouten

A. Vlot, Delft

W.K. Vos, Amsterdam

B. Vreugdenhil, Breukelen

M. van Westen-de Boer, Enschede

Conferencier of dominee?

In *De Wakker* van 29 mei schreef prof. dr. W. van 't Spijckel:

Conferencier of dienaar van het Woord

Het is een weinig kerkelijke term: conf  rencier, iemand die bij revue of cabaret de opeenvolgende tonelen verbindt door korte voordrachten, kwinkelagen enz. De man, die bijvoorbeeld op een oudejaarsavond een hele zaal bezig houdt. Waarm  e is niet belangrijk. Hij weet de aandacht gespannen te houden niet een lach en een t  jan. Hij speelt in op de ervaring van de mensen. en hij 'maakt' de avond samen met zijn publiek. Doet dit niet mee dan is liet voor hem verkeken. He  ft hij de zaal, dan kan het alleen nog maar beter worden. De stemming komt er in en hij het minste of geringste is er stormachtige bijval. Een paar jaar geleden liet zo'n conf  rencier hei afweteti. De belangstelling was geslonken. Hij vertikte het oni voor een niet belangstellend publiek op ie treden. Hij liet zich niet zien en won zo de belangstelling van zijn publiek terug.

Een dominee is in vrijwel alles liet tegenbeeld van de conf  rencier. Niet dat ei geen predikanten zijn die evengoed op het toneel zouden kunnen optreden. Ze weten een hele groep mensen te bescapelen. hun taalgebruik, hun stemnuances, hun gelaatsuitdrukking, hun gebaren: ze weten alles op het juiste moment in te schakelen. Van een i  t onvermaarde kanselredenaar gaat het geloofwaardige verhaal, dat hij voor de spiegel stond te oefenen. Hij zag waarschijnlijk door een spiegel in zijn niet duistere rede. Maar dat is slechts   ne punt, waarin mogelijk van enige overeenkomst sprake is: liet uiterste uiterlijke.

Dienaar van het publiek of dienaar van het Woord?

We hoorden van een rondtrekkend predikant die niet meer in een gemeente wenste voor te gaan, omdat hel getal van zijn hoorders daar afnam. Wat moet een predikant die zondag aan zondag dezelfde preekstoel beklimt en ei achter krimi. dat de mensen minder geboeid raken, dat zij mogelijk verwend zijn of kittelachtig van gehoor. k     hij als Wim Kan zeggen: jullie wachten maar een poosje? Hij zou het moeten doen. Maar deze handelwijze laat zich niet verenigen met zijn beroepsbrief. Tweemaal per zondag heeft hij de gemeente voor ie gaan. Hij doet hrt ook. Maar hij begint met een teleurstelling in het hart, totdat het Woord hemzelf weer grijpt en hij bijkans de gemeente vergeet. Die dominee hoi  t het vol. Hij studeert, hij gebruikt een nieuwe commentaar. Hij verdiept zich in de drie boeken die voor de predikant onmisbaar zijn: hei boek der boeken, nl de bijbel, liet boek van de gemeente en het boek van zijn eigen hart. En zo wint hij de getrouwen. De lopers naar een conferencier kunnen wel gaan. Zij hebben er toch peen kijk op. Maar zij die onderscheid weten te maken tussen Woord en woord, tussen galavorsteling voor het s  ke publiek en evangelieverkondiging voor een arme zondaar, zij zullen luisteren en verzadigd worden. Zij zullen ook terugkomen. Want hier wordt de gemeente gebouwd. Over gemeente-opbouw gesproken!

Wat houdt 't het langste uit?

Getrouwe bediening van het Woord, gebracht naar de trant van de herder die zijn schapen kent, zij is een oorzaak van binding aan de gemeente eti van groei in de genade. Eerbied voor liet Woord van God, die in de preek tot uitdrukking knmt en in het

hart van de ge    te weerklank vindt, zij is het g  cim van de wasdom in de kennis van Christus. Er is zo veel gebrek aan werkelijk enthousiasme. dat gedragen wordt door degelijke kennis van de dingen. Wat moet een gemeente met een man die de show steelt en die tegelijk een dief van het Woord is? Hij moest maar gaan zitten en niet langer ergens staan als predikant. Maar iemand die trouw is en dienaar van hei Woord hij houdt zich staande. omdat hij staande wordt gehouden door hel Woord waarvan hij i  t alleen de dienaar. maar ook de allereerste hoorder is.

Sport

In *Hervormd Nederland* van 1 juni j.l. schreef ds. L.H. Ruitenber   in zijn rubriek 'Kanttekening':

Het sportgebeuren irriteert mij steeds meer. Wat is er eigenlijk mee aan de hand? Laatst was er een bekerwedstrijd, waarop dagenlang door de omroepen voorbereid was en toen dan cindelijk het grote gebeuren achter de rug was, hadden 1 miljoen Nederlanders, zo bleek uit de kijkcijfers, een opwindende avond gehad. Met veel nabeschouwingen. Ik hoor daar niet hij.

Een paar dagen later w    : Ajax legen Torino met na winst de burgemeester op het bordes, met keten en al. En een overvloed van politie om de orde te bewaren. Wat aardig gelukt schijnt te zijn. Nu is er tegen wedijver niets in te hrcngen. Die geregle-nienteerde vechtpartijen, zeer mannelijk van aard. zijn de eeuwen vai de gekende geschiedenis steeds aanwezig.

Waarom die overgrote belangstelling van, zeg maar gerust, de meerderheid vnti de westerse hevolking? Het elkaar in vriendschapsverband uitdagen oni binnen gestelde regels. onder he-trouwbaare scheidsrechters, le wedijveren, heeft alles te maken met het stimuleren van iemands geestelijke en lichamelijke krachten. Het kan de gezondheid van de mensen dienen. Ik moet dat gul vaststellen, al heeft sport me van jongsaf aan nooit aangetrokken. Zelfs gymnastiek vond ik vervelend. Het enige waar ik iedereen in versloeg, was liet spri  tlopen. Een goed evenwichtsorgaan begeleidt mij nog steeds. Maar ik vond het best als een ander harder liep of een bal verder of doelgerichter gooide.

Het sportieve spel is echter totale geldmakerij geworden. Het spel dat je lichaam en ge  t gezond zou kunnen houden, is exploitatie geworden van de spanning, die de uitslag van elk spel inet zich meebrengt. Die woensdag en zondag van dat voetballen waren vol van die spanning. Je zou andere echte spanning in binnen- en buiteland even vergeten. En die spelspanning werd ook nop gestimuleerd door loterijen

Dan zijn die uitslagen er. Nou, cii? Wat is er veranderd?!-loog-uit de volgorde op de ranglijst. En de bankrekening van sommige, meestal particuliere instanties en grijpprage personen. Het volksleven zo overvloedig begeleiden met zulke zinloze spanning is geen grote zaak, lijkt mij. Wie het pinksterfeest viert, zal dat begrijpen.

W.G. de Vries